

NORSK LOVTIDEND

Avd. I Lover og sentrale forskrifter mv.

Utgitt i henhold til lov 19. juni 1969 nr. 53.

Kunngjort 14. juni 2019 kl. 14.00

PDF-versjon 14. juni 2019

14.06.2019 nr. 21

Lov om arv og dødsboskifte (arveloven)

Prop.107 L (2017–2018), Innst.252 L (2018–2019), Lovvedtak 55 (2018–2019). Stortingets første og andre gangs behandling hhv. 9. og 14. mai 2019. Fremmet av Justis- og beredskapsdepartementet.

Følgende lover oppheves:

- 1 Lov 21. februar 1930 om skifte.
- 2 Lov 3. mars 1972 nr. 5 om arv m.m.

Endringer i følgende lover:

- 1 Lov 28. juni 1974 nr. 58 om odelsretten og åsetesretten (odelslova).
- 2 Lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr (rettsgebyrloven).
- 3 Lov 8. juni 1984 nr. 59 om fordringshavernes dekningsrett (dekningsloven).
- 4 Lov 4. juli 1991 nr. 45 om rett til felles bolig og innbo når husstandsfellesskap opphører.
- 5 Lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap.
- 6 Lov 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse (tvangsfullbyrdelsesloven).
- 7 Lov 7. juni 1996 nr. 32 om gravplasser, kremasjon og gravferd (gravferdsloven).
- 8 Lov 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven).
- 9 Lov 26. mars 2010 nr. 9 om vergemål (vergemålsloven).
- 10 Lov 12. mai 2015 nr. 27 om forsvunne personar.
- 11 Lov 27. mai 2016 nr. 14 om skatteforvaltning (skatteforvaltningsloven).

Første del. Innledende bestemmelser

Kapittel 1. Lovens virkeområde, definisjoner mv.

§ 1. Hva loven gjelder

Loven gjelder fordelingen av arv etter loven eller testament, ektefellers og samboeres rett til å sitte i uskifte og avtaler om arv (lovens andre del).

Loven gjelder også dødsfallsbehandling og skifte av dødsbo, herunder deling av ektefellenes eiendeler etter den ene ektefellens død og skifte av uskiftebo (lovens tredje del).

§ 2. Definisjoner

Med arving menes den som etter loven eller etter testament har rett til arv etter arvelateren.

Med livsarving menes arvelaterens barn og barnets eller barnas etterkommere.

Med samboer menes en person over 18 år som bor sammen med en annen person over 18 år i et ekteskapsliknende parforhold. Personene regnes som samboere selv om de bor fra hverandre for en tid på grunn av utdanning, arbeid, sykdom, institusjonsopphold eller liknende. To personer som ikke kan inngå ekteskap etter ekteskapsloven § 3, regnes ikke som samboere. Personene regnes heller ikke som samboere hvis en av dem er gift eller samboer med en annen.

§ 3. Hvordan arv fordeles. Skifte

Rett til arv etter loven har arvelaterens slektninger og eventuelt ektefelle eller samboer etter reglene i kapittel 2 til 4. Arvelateren kan innenfor lovens rammer fastsette en annen fordeling av arven enn den som følger av loven, ved å opprette testament etter reglene i kapittel 7. Har ikke arvelateren arvinger som nevnt i første eller annet punktum, går arven til frivillig virksomhet til fordel for barn og unge etter reglene i kapittel 10.

Når en person er død, skal boet etter ham eller henne skiftes etter reglene i kapittel 12 til 17 om ikke ektefellen eller samboeren overtar boet uskiftet etter reglene i kapittel 5 eller 6.

Andre del. Retten til arv

Kapittel 2. Slekten arverett

§ 4. Første arvegangsklasse

De nærmeste slektsarvingene er arvelaterens livsarvinger.

Arven deles likt mellom arvelaterens barn, om ikke noe annet følger av særskilte lovregler. Hvis et barn er død, går dette barnets del av arven til barnets livsarvinger med lik andel på hver gren. På samme måte arver fjernere livsarvinger. Hvis et barn er død og ikke etterlater seg livsarvinger, går dette barnets del av arven til de andre barna eller deres livsarvinger med lik andel på hver gren.

Hvis arvelateren etterlater seg ektefelle eller samboer med arverett, gjelder reglene i kapittel 3 til 6.

For livsarvingenes rett til arv når arvelateren har opprettet testament, gjelder reglene i §§ 50 til 56.

§ 5. Andre arvegangsklasse

Hvis arvelateren ikke har livsarvinger, går arven til foreldrene.

Foreldrene arver likt. Hvis en forelder er død, går denne forelderens del av arven til hans eller hennes livsarvinger med lik andel på hver gren.

Hvis den ene av foreldrene er død uten å etterlate seg livsarvinger, går hele arven til den andre foreldereren eller til hans eller hennes livsarvinger med lik andel på hver gren. Dør arvelateren før fylte 25 år, går likevel halyparten av arven til besteforeldrene på den døde forelderens side eller til deres livsarvinger i samsvar med § 6 dersom foreldrene verken var gift eller samboende med hverandre da den første døde, eller det forelå omstendigheter som nevnt i § 11. Er heller ingen slike arvinger i live, gjelder reglene i første punktum.

Hvis arvelateren etterlater seg ektefelle eller samboer med arverett, gjelder reglene i kapittel 3 til 6.

§ 6. Tredje arvegangsklasse

Hvis arvelateren ikke har slektsarvinger som nevnt i §§ 4 og 5, går arven til besteforeldrene eller til livsarvinger etter dem, slik at reglene i § 5 annet ledd gjelder tilsvarende. Fjernere livsarvinger etter besteforeldrene enn deres barnebarn har likevel ikke arverett etter loven.

Hvis en av besteforeldrene er død, og ingen barn eller barnebarn er i live, går arven som ellers ville ha tilkommet ham eller henne, til den andre av besteforeldrene på samme side eller til dennes barn eller barnebarn. Hvis det ikke er arvinger på den ene siden, går hele arven til arvingene på den andre siden.

Hvis arvelateren etterlater seg ektefelle eller samboer med arverett, gjelder reglene i kapittel 3 til 6.

§ 7. Når foreldreskap gir grunnlag for arverett

Arverett etter dette kapitlet gjelder bare foreldreskap som følger av reglene i barneloven, adopsjonsloven eller annen lov.

Faren og farens slekt tar ikke arv etter barnet dersom det er unnfanget som følge av en handling som er et brudd på en bestemmelse i straffeloven §§ 291, 294, 295, 296, 299, 302, 312 eller 314, og som faren er dømt for. Første punktum gjelder også hvis dommen går ut på at faren ikke kan straffes på grunn av vilkårene i straffeloven § 20.

Kapittel 3. Ektefellers arverett

§ 8. Ektefellens arverett når arvelateren etterlater seg livsarvinger

Ektefellen har rett til en firedel av arven når det er livsarvinger etter arvelateren, men ektefellen har uansett rett til en minstearv på fire ganger folketrygdens grunnbeløp ved arvefallet.

Fører retten til minstearv til at ektefellen arver alt, har livsarvingene likevel de samme rettighetene som arvinger har etter reglene i §§ 92, 93, 104, 108 og 121. §§ 105 til 107 gjelder tilsvarende. En livsarving kan kreve verdsettelse ved skiftetakst etter § 106 også av eiendeler som ektefellen skal overta, hvis det er grunn til å tro at verdsettelsen kan ha betydning for livsarvingens arverett.

§ 9. Ektefellens arverett når arvelateren ikke etterlater seg livsarvinger

Ektefellen har rett til halvparten av arven når arvelaterens nærmeste slektsarvinger er foreldrene eller deres etterkommere, men ektefellen har uansett rett til en minstearv på seks ganger folketrygdens grunnbeløp ved arvefallet.

Ektefellen arver alt når det verken er livsarvinger eller slektsarvinger som nevnt i første ledd etter arvelateren.

§ 10. Inngrep i ektefellens arverett ved testament

Ektefellens rett til arv etter §§ 8 og 9 kan begrenses ved testament bare hvis han eller hun har fått kunnskap om testamentet før arvelaterens død. Vilkåret om at ektefellen må ha fått kunnskap om testamentet, gjelder ikke hvis det var umulig eller urimelig vanskelig å varsle ektefellen om testamentet.

Et beløp tilsvarende seks ganger folketrygdens grunnbeløp ved arvefallet kan ikke fratras ektefellen ved testament. Etterlater arvelateren seg livsarvinger, er beløpsgrensen etter første punktum fire ganger folketrygdens grunnbeløp.

§ 11. Opphør av ektefellens arverett ved separasjon og skilsmisse

Ektefellen har ikke rett til arv etter §§ 8 eller 9 hvis en av ektefellene har begjært separasjon eller fremsatt stevning med krav om skilsmisse før arvelateren døde, og begjæringen eller stevningen er mottatt av fylkesmannen eller retten før dødsfallet.

Kapittel 4. Samboeres arverett

§ 12. Arverett for samboere med felles barn

Den som var samboer med arvelateren ved dødsfallet og har, har hatt eller venter barn med arvelateren, har rett til en arv på fire ganger folketrygdens grunnbeløp ved arvefallet. Dette gjelder også om det er livsarvinger etter arvelateren. § 8 annet ledd gjelder tilsvarende.

Samboerens rett til arv etter første ledd kan begrenses ved testament bare hvis han eller hun har fått kunnskap om testamentet før arvelaterens død. Vilkåret om at samboeren må ha fått kunnskap om testamentet, gjelder ikke hvis det var umulig eller urimelig vanskelig å varsle samboeren om testamentet.

§ 13. Arverett etter testament for samboere med minst fem års samboerskap

Arvelateren kan fastsette i testament at den han eller hun har vært samboer med i de siste fem årene før dødsfallet, har rett til arv opp til fire ganger folketrygdens grunnbeløp ved arvefallet uten hensyn til livsarvingenes pliktdelsarv etter § 50.

Kapittel 5. Ektefellers rett til uskifte

§ 14. Retten til uskifte

Når den ene ektefellen dør, har den lengstlevende ektefellen rett til å overta felleseiet uskiftet overfor den førstaveddes andre arvinger etter loven.

Den lengstlevende har rett til å sitte i uskifte med særøie hvis dette er bestemt i ektepakt etter ekteskapsloven § 43 eller bestemt av en giver eller testator, eller hvis arvingene samtykker. Gjør den lengstlevende bruk av denne retten, går også hans eller hennes eget særøie inn i uskifteformuen hvis ikke noe annet er bestemt i ektepakt, testament etter arvelateren eller avtale med arvingene, eller hvis særøie er bestemt av en giver eller testator. For en arving som er mindreårig eller fratatt rettslig handleevne på det økonomiske området, må både vergen og fylkesmannen samtykke i uskifte etter første punktum og avtale etter annet punktum.

Det kan settes vilkår for samtykke etter annet ledd.

Hvis arvelateren eller den lengstlevende sitter i uskifte fra før av når arvelateren dør, må det første uskifteboet skiftes før det kan etableres uskifte etter arvelateren.

§ 11 om opphør av arverettigheter i forbindelse med separasjon og skilsmisse gjelder tilsvarende.

Er den lengstlevende fratatt rettslig handleevne på det økonomiske området, er det vergen som med samtykke fra fylkesmannen begjærer uskifte.

§ 15. Uskifte med særskilt livsarving

Den lengstlevende ektefellen har rett til uskifte med arvelaterens særskilte livsarving (særkullsbarn eller livsarving til særkullsbarn) bare hvis denne arvingen samtykker. Hvis den særskilte livsarvingen er

mindreårig eller fratatt rettslig handleevne på det økonomiske området, kreves samtykke fra både vergen og fylkesmannen.

Det kan settes vilkår for samtykke etter første ledd.

§ 16. Uskifteretten når noen av arvingene kan kreve arv

Selv om noen arvinger kan kreve arv, mister ikke den lengstlevende ektefellen retten til uskifte med andre arvinger.

§ 17. Inngrep i ektefellens uskifterett ved testament

Ektefellens rett til uskifte etter dette kapitlet kan begrenses ved testament bare hvis han eller hun har fått kunnskap om testamentet før arvelaterens død. Vilkåret om at ektefellen må ha fått kunnskap om testamentet, gjelder ikke hvis det var umulig eller urimelig vanskelig å varsle ektefellen om testamentet.

§ 18. Personlige forhold som fratrar ektefellen rett til uskifte

Den lengstlevende ektefellen har ikke rett til uskifte hvis det sannsynliggjøres at hans eller hennes gjeldsforpliktelser vil gjøre det vanskeligere å få dekket krav mot den avdøde ektefellen, eller at disse forpliktelsene vil redusere arven til den avdødes arvinger vesentlig. Det samme gjelder hvis den lengstlevende ektefellen på en klanderverdig måte har påført eller utsatt seg selv eller andre for et betydelig formuestap og derfor ikke kan ventes å styre uskifteformuen på en forsvarlig måte.

§ 19. Frist for melding om uskifte

En ektefelle som vil gjøre bruk av retten til uskifte, skal innen 60 dager etter dødsfallet sende melding til tingretten etter reglene i § 96.

§ 20. Ektefellens ansvar for arvelaterens forpliktelser

Ved å overta boet uskiftet blir den lengstlevende ektefellen ansvarlig for arvelaterens forpliktelser. Ektefellen kan utstede proklama etter §§ 100 til 103.

§ 21. Hvilke eiendeler som går inn i uskifteformuen etter at boet er overtatt uskiftet

Alt som den lengstlevende ektefellen blir eier av, går inn i uskifteformuen. Dette gjelder likevel ikke eiendeler som skal være særøie for den lengstlevende etter ektepakt mellom ektefellene, eller som en giver eller testator har bestemt at skal være særøie, jf. ekteskapsloven § 48. Hvis den lengstlevende har overtatt arvelaterens særøie uskiftet etter § 14 annet ledd, gjelder reglene der tilsvarende.

Får den lengstlevende gave, arv eller utbetaling etter en livsforsikring, går dette ikke inn i uskifteformuen hvis det blir krevd skifte innen tre måneder etter at gaven, arven eller utbetalingen ble mottatt.

§ 22. Råderetten over uskifteformuen

Den lengstlevende ektefellen rår i levende live som en eier over alt som hører til uskifteformuen, med de unntakene som følger av lov, testament eller avtale.

I testament kan den lengstlevende rå over en andel av uskifteformuen som svarer til det den lengstlevendes egne arvinger skal ha når den lengstlevende dør, jf. § 29, og så langt det ikke strider mot reglene om livsarvingenes pliktdelsarv.

§ 23. Adgangen til å gi gaver av uskifteformuen

Den lengstlevende ektefellen kan ikke uten samtykke fra arvingene gi gaver som står i misforhold til formuen i uskifteboet. Dette gjelder også gavesalg.

Hvis den lengstlevende har gitt en gave av uskifteformuen og mottakeren forsto eller burde ha forstått at gaven ble gitt i strid med reglene i første ledd, kan hver av arvingene kreve gaven omstøtt ved at gavemottakeren tilbakefører gavens verdi. Kravet må reises ved søksmål innen ett år etter at arvingen fikk kunnskap om gaven.

Blir det krevd omstøtelse mens uskifteboet er under offentlig skifte, kan kravet avgjøres av tingretten i samsvar med § 168 første ledd bokstav f. Kravet må være sendt tingretten innen ett år etter at arvingen fikk kunnskap om gaven.

§ 24. Adgangen til å gi arveoppgjør av uskifteformuen

Den lengstlevende ektefellen kan gi fullt eller delvis arveoppgjør av uskifteformuen til en arving bare hvis alle arvingene får en like stor del av sin arv eller har gitt samtykke. Er en arving mindreårig eller fratatt rettslig handleevne på det økonomiske området, kreves samtykke fra både vergen og fylkesmannen.

Har en arving fått arveoppgjør i strid med første ledd, og ingen av de andre arvingene krever omstøtelse etter § 23, kan hver av dem kreve tilsvarende oppgjør. Et slikt krav kan fremmes også ved et senere skifte av uskifteformuen. Hvis den lengstlevende ikke er villig til å gi et slikt oppgjør, kan arvingene kreve at uskifteformuen skiftes.

§ 25. Arvingenes adgang til å kreve bevissikring utenfor rettsak

En arving kan begjære bevissikring utenfor rettsak etter reglene i tvisteloven kapittel 28 også i tilfeller der det er grunn til å tro at den lengstlevende ektefellen har rådet over uskifteformuen i strid med reglene i §§ 23 eller 24 eller på en måte som omfattes av § 28 annet ledd.

§ 26. Hvem som tar arv ved skifte av uskifteformuen

Arvingene etter den førstavedøde tar arv i et uskiftet bo bare hvis de lever når den lengstlevende ektefellen dør, når det skriftlig blir krevd offentlig skifte, når et privat skifte blir innledet, eller når uskifteformuen ellers skal skiftes.

Hvis uskiftet bygger på samtykke fra en arving, tar denne arvingen arv selv om han eller hun ikke lever på tidspunktet nevnt i første ledd. I så fall skal denne arvingens andel av arven fordeles ut fra hvem som var denne arvingens arvinger på det tidspunktet arvingen døde.

Har den lengstlevende siddet i uskifte med arvingene etter den førstavedøde i en arvegangsklasse som senere er dødd ut, går arven ikke videre til en fjernere arvegangsklasse.

§ 27. Bortfall av retten til uskifte hvis den lengstlevende gifter seg eller blir samboer

Retten til uskifte faller bort hvis den lengstlevende gifter seg, jf. ekteskapsloven § 8.

En arving kan kreve skifte av uskifteformuen hvis den lengstlevende har hatt samboer i minst to år eller har, har hatt eller venter barn med samboeren.

§ 28. Retten til å kreve skifte av uskifteformuen

Den lengstlevende ektefellen kan når som helst skifte uskifteformuen helt eller delvis med alle arvingene, jf. § 24.

En arving kan kreve skifte av uskifteformuen hvis den lengstlevende rår over den på en så klanderverdig måte at den blir vesentlig redusert eller står i fare for å bli det.

Har vergen og fylkesmannen samtykket i uskifte på vegne av en livsarving etter § 15 første ledd annet punktum, kan livsarvingen kreve skifte for seg selv når han eller hun er blitt myndig.

Er den lengstlevende eller arvingen mindreårig eller fratatt rettslig handleevne på det økonomiske området, er det vergen som med samtykke fra fylkesmannen reiser krav om skifte.

§ 29. Skifte av uskifteformuen

Ved skifte etter den lengstlevende ektefellens død skal uskifteformuen deles likt mellom den førstavdødes arvinger og den lengstlevendes arvinger om ikke noe annet er bestemt.

Ved skifte mens den lengstlevende ektefellen lever, har han eller hun krav på arv etter §§ 8 eller 9. Den lengstlevende ektefellen kan også holde utenfor eiendeler som nevnt i ekteskapsloven § 61.

Har den lengstlevende ektefellen overtatt særøie i uskifte etter ektepakt, skal uskifteformuen deles på grunnlag av verdiforholdet mellom ektefellenes særøier på den tiden da uskiftet ble etablert, hvis det ikke er bestemt en mer lik fordeling i ektepakten, jf. ekteskapsloven § 43 tredje ledd. Hvis det i slike tilfeller også er felleseie, skal uskifteformuen deles på grunnlag av verdiforholdet mellom ektefellenes særøier, med tillegg av den halvparten hver av dem skal ha av felleseiet. Hvis den lengstlevende har overtatt særøie i uskifte etter samtykke fra arvingene, skal det skiftes på denne måten om ikke noe annet er avtalt.

Hvis det er gjennomført delvis arveoppgjør etter den førstavdøde eller den lengstlevende, skal det tas hensyn til det ved utregningen av andelsforholdet som legges til grunn for skiftet.

Hvis det verken er legalarvinger eller testamentsarvinger etter den lengstlevende, går hele arven etter den lengstlevende til arvingene etter den førstavdøde, slik at mulige arvinger etter §§ 5 og 6 også regnes med.

§ 30. Arvingenes krav på vederlag ved skifte av uskifteformuen

Er uskifteformuen vesentlig redusert fordi den lengstlevende ektefellen har vanskjøttet sin økonomi, misbrukt sin rett til å rår over uskifteformuen eller handlet utilbørlig på annen måte, kan den førstavdødes arvinger kreve vederlag av uskifteformuen eller, der den ikke strekker til, av den lengstlevendes formue utenfor uskifteformuen.

Er uskifteformuen vesentlig redusert fordi den lengstlevende har brukt av den til å øke eller erverve formue som kan holdes utenfor uskifteformuen ved skifte, kan arvingene kreve vederlag etter første ledd.

Hvis det ved skiftet ikke er nok til vederlag etter første og annet ledd, kan det ikke senere gjøres krav på resten.

§ 31. Hva som inngår i uskifteformuen når den skal skiftes

Alt som den lengstlevende ektefellen eier, hører med til uskifteformuen når det skal skiftes, hvis ikke noe annet blir sannsynliggjort.

Kapittel 6. Samboeres rett til uskifte

§ 32. Retten til uskifte

Den som var samboer med arvelateren ved dødsfallet og har, har hatt eller venter barn med arvelateren, har overfor arvelaterens andre arvinger etter loven rett til å overta følgende av arvelaterens eiendeler uskiftet:

a) felles bolig og innbo

b) bil og fritidsbolig med innbo som tjente til felles bruk for samboerne.

Samboeren kan på samme måte overta også andre eiendeler uskiftet hvis det er fastsatt i testament eller arvingene samtykker. § 14 annet og tredje ledd gjelder tilsvarende.

Samboeren har rett til uskifte med arvelaterens særskilte livsarving bare hvis denne arvingen samtykker. § 15 gjelder tilsvarende.

Hvis arvelateren eller den lengstlevende samboeren sitter i uskifte fra før av når arvelateren dør, må det første uskifteboet skiftes før det kan etableres uskifte etter arvelateren.

§ 14 sjette ledd og §§ 16 og 18 gjelder tilsvarende.

§ 33. Inngrep i samboerens uskifterett ved testament

En samboers rett til uskifte etter dette kapitlet kan begrenses ved testament bare hvis han eller hun har fått kunnskap om testamentet før arvelaterens død. Vilkåret om at samboeren må ha fått kunnskap om testamentet, gjelder ikke hvis det var umulig eller urimelig vanskelig å varsle samboeren om testamentet.

§ 34. Frist for melding om uskifte

En samboer som vil gjøre bruk av retten til uskifte, skal innen 60 dager etter dødsfallet sende melding til tingretten etter reglene i § 96.

§ 35. Samboerens ansvar for arvelaterens forpliktelser mv.

Ved å overta boet uskiftet blir samboeren ansvarlig for arvelaterens forpliktelser. Samboeren kan utstede proklama etter §§ 100 til 103.

§ 36. Hvilke eiendeler som inngår i uskifteformuen

Alt samboeren er eller blir eier av som hører naturlig sammen med de eiendelene han eller hun har overtatt uskiftet, går inn i uskifteformuen. § 21 annet ledd gjelder tilsvarende.

§ 37. Råderetten over uskifteformuen

Den lengstlevende samboeren rår i levende live som en eier over alt som hører til uskifteformuen, med de unntakene som følger av lov, testament eller avtale.

I testament kan den lengstlevende rå over en andel av uskifteformuen som svarer til det den lengstlevendes egne arvinger skal ha når den lengstlevende dør, jf. § 39, og så langt det ikke strider mot reglene om livsarvingenes pliktdelsarv.

For adgangen til å gi gaver og arveoppgjør av uskifteformuen gjelder §§ 23 og 24 tilsvarende.

Arvingene kan begjære bevissikring utenfor rettssak etter reglene i § 25.

§ 38. Bortfall av retten til uskifte hvis den lengstlevende gifter seg eller blir samboer

Retten til uskifte faller bort hvis den lengstlevende samboeren gifter seg, jf. ekteskapsloven § 8.

En arving kan kreve skifte av uskifteformuen hvis den lengstlevende har hatt samboer i minst to år eller har, har hatt eller venter barn med den nye samboeren.

§ 39. Skifte av uskifteformuen

Den lengstlevende samboeren kan når som helst skifte uskifteformuen helt eller delvis med alle arvingene, jf. § 37 tredje ledd og § 24. For arvingenes rett til å kreve skifte gjelder § 28 annet og tredje

ledd tilsvarende. Er samboeren eller arvingen mindreårig eller fratatt rettslig handleevne på det økonomiske området, er det vergen som med samtykke fra fylkesmannen reiser krav om skifte etter første og annet punktum.

Ved skifte etter den lengstlevende samboerens død, skal uskifteformuen deles mellom den førstavdødes arvinger og den lengstlevendes arvinger på grunnlag av verdiforholdet mellom samboernes eiendeler i uskifteboet da uskiftet ble etablert. Ved skifte mens den lengstlevende samboeren lever, har han eller hun krav på arv etter §§ 12 eller 13.

§ 26, § 29 fjerde og femte ledd og § 30 gjelder tilsvarende.

Kapittel 7. Arv etter testament

I. Opprettelse av testament

§ 40. Dødsdisposisjoner

En arvelater kan innenfor lovens rammer bestemme i testament hvem som skal arve ham eller henne.

En dødsdisposisjon må fremgå av et testament for å være gyldig. Som dødsdisposisjon regnes avtale og gave som verken hadde eller var ment å ha realitet for arvelateren i hans eller hennes levetid. Dette gjelder blant annet gave fra en giver som snart skal dø, og som vet det.

Unntak fra annet ledd kan følge av særskilt lovbestemmelse.

§ 41. Testasjonsevne

Den som har fylt 18 år, kan opprette testament. Et testament fra noen som er under 18 år, er gyldig bare hvis det er stadfestet av Kongen.

En testamentarisk disposisjon er ugyldig hvis testator på grunn av sinnslidelse, demens, rus eller annen psykisk funksjonsnedsettelse på testasjonstidspunktet ikke hadde evne til å forstå eller vurdere disposisjonen.

§ 42. Formkrav

Et testament skal være skriftlig. Testator skal underskrive dokumentet. To vitner skal bevitne underskriften ved at testator skriver under dokumentet eller vedkjenner seg underskriften mens vitnene sammen eller hver for seg er til stede. Vitnene skal vite at dokumentet skal være et testament, og de skal skrive under dokumentet mens testator er til stede.

Vitnene skal ha fylt 18 år, være habile etter reglene i § 44 og ikke være i en tilstand som nevnt i § 41 annet ledd.

Hvis reglene i første og annet ledd ikke er fulgt, er testamentet ugyldig.

Testamentet bør dateres.

§ 43. Påtegning på testamentet om formkrav mv.

Testamentsvitnene bør i påtegning på testamentet opplyse om reglene i § 42 er fulgt, om testator har opprettet testamentet av fri vilje, og om testator var ved sans og samling. Påtegningen bør dateres, og vitnene bør oppgi sine fødselsdatoer. Påtegningen skal anses som bevis nok for de forhold den omfatter, om ikke særlige forhold gir grunn til å tvile på den.

Kongen kan i forskrift gi regler om at testamenter kan opprettes digitalt, og om hvilke krav som i så fall må være oppfylt for at slike testamenter skal være gyldige. I forskriften kan det gjøres unntak fra første og tredje ledd.

§ 44. Ugyldighet ved testasjon til fordel for testamentsvitne mv.

En disposisjon i testamentet til fordel for et av testamentsvitnene er ugyldig. Det samme gjelder en disposisjon til fordel for følgende personer som står vitnet nær:

- a) ektefellen eller samboeren
- b) ektefellens eller samboerens barn
- c) slektning i rett opp- eller nedstigende linje eller søsken
- d) ektefellen eller samboeren til slektning i rett opp- eller nedstigende linje.

En disposisjon i testamentet til fordel for noen som vitnet er ansatt hos på testasjonstiden, er ugyldig. Som ansettelse regnes også funksjon som styremedlem og liknende i selskap, forening, stiftelse eller offentlig institusjon. Disposisjonen er likevel gyldig når tilknytningen trolig ikke har hatt betydning for innholdet i testamentet.

En person kan være testamentsvitne selv om han eller hun er innsatt som testamentsfullbyrder, jf. § 99.

§ 45. Ugyldighet på grunn av utnyttelse av testator mv.

En testamentarisk disposisjon er ugyldig hvis den er fremkalt ved tvang, svik eller annen utilbørlig påvirkning, for eksempel ved misbruk av testators svakhetstilstand, avhengige stilling eller manglende dømmekraft.

En testamentarisk disposisjon er også ugyldig hvis den går ut på bruk eller ødeleggelse som åpenbart ikke har noe fornuftig formål.

§ 46. Nødtestament

Hvis farlig sykdom eller annet nødstilfelle hindrer noen fra å opprette testament etter § 42, kan han eller hun likevel opprette gyldig testament ved at det opprettes muntlig for to vitner som er til stede sammen. Vitnene bør straks sette opp testamentet skriftlig og skrive på testamentet hva som hindret opprettelse av testament etter § 42.

Hvis det er umulig for testator å opprette testament med vitner, kan testator likevel opprette gyldig testament med et dokument som han eller hun underskriver alene.

Testament etter første eller annet ledd er ikke lenger gyldig når testator i tre måneder etter at testamentet ble opprettet, ikke har vært hindret i å følge reglene i § 42.

II. Tilbakekall og endring av testament. Arvepakt

§ 47. Tilbakekall og endring av testament

En testator kan tilbakekalle eller endre testamentet sitt hvis ikke noe annet er bestemt i loven.

§ 48. Formkrav ved tilbakekall eller endring av testament

Testator kan helt eller delvis tilbakekalle testamentet eller endre det ved å følge reglene i §§ 41 til 46. Kravet om stadfestelse i § 41 første ledd annet punktum gjelder likevel ikke når noen som er under 18 år, vil tilbakekalle testamentet.

Hele testamentet kan dessuten tilbakekalles ved at det ødelegges eller overstrykes på en slik måte at det virker sannsynlig at det ikke lenger er ment å gjelde. Hele testamentet må i så fall ødelegges eller overstrykes.

Et tilbakekall eller en endring som ikke oppfyller vilkårene i første eller annet ledd, er ugyldig.

§ 49. Arvepakt

Testator kan ved arvepakt binde seg til ikke å opprette, endre eller tilbakekalle et testament.

Arvepakt opprettes etter reglene i §§ 41 til 46. Vil noen som er under vergemål, opprette arvepakt, kreves dessuten samtykke fra fylkesmannen i den utstrekning arvepakten gjelder midler som personen ikke selv rår over.

III. Livsarvingenes pliktdelsarv mv.

§ 50. Livsarvingenes pliktdelsarv

To tredeler av formuen etter arvelateren er pliktdelsarv for livsarvingene. Pliktdelsarven er likevel aldri større enn 15 ganger folketrygdens grunnbeløp ved arvefallet til hvert av arvelaterens barn eller hvert barns linje.

Arvelateren kan bare rå over pliktdelsarven ved testament hvis det er særskilt hjemmel for dette i lov eller livsarvingene samtykker. Hvis en livsarving er mindreårig eller fratatt rettslig handleevne på det økonomiske området, kreves samtykke fra både vergen og fylkesmannen.

§ 51. Testators bestemmelse om hvilke eiendeler pliktdelsarven skal omfatte

Arvelateren kan bestemme ved testament at en livsarving skal få pliktdelsarven utbetalt i kontanter.

Arvelateren kan ved testament gi en livsarving rett til å få arven utdelt som en bestemt eiendel, også om eiendelen er verd mer enn arvingens del av arven, forutsatt at livsarvingen betaler det overskytende til boet. En slik rett kan ikke gripe inn i ektefellens eller samboerens rettigheter etter §§ 113 og 114 i denne loven eller husstandsfellesskapsloven § 2.

§ 52. Testators bestemmelse om formuesordningen for pliktdelsarven

Arvelateren kan bestemme ved testament at en ordning som nevnt i ekteskapsloven §§ 42 og 43 skal gjelde for livsarvingens pliktdelsarv.

§ 53. Testators bestemmelse om livsarvingens råderett over pliktdelsarven

Når det må anses å være til det beste for livsarvingen, kan arvelateren ved testament fastsette begrensninger for livsarvingens råderett over pliktdelsarven frem til livsarvingen fyller 25 år. Avkastningen av arven tilfaller uansett livsarvingen.

Hvis ikke noe annet følger av testamentet, skal arven forvaltes etter reglene i vergemålsloven kapittel 7. Livsarvingen får full råderett over arven fra fylte 25 år, hvis ikke arvelateren har fastsatt et tidligere tidspunkt.

Arvingens råderett og kreditorenes dekningsrett skal være begrenset som nevnt i dekningsloven § 3-2, hvis ikke noe annet er fastsatt i testamentet. Er råderetten ikke begrenset som nevnt i dekningsloven § 3-2, er kreditorenes dekningsrett begrenset bare etter dekningsloven § 3-1. Dersom midlene blir forvaltet som vergemålsmidler, kan det fastsettes at det ikke skal oppnevnes tillitsmann.

En bestemmelse i testament om begrenset råderett kan oppheves eller omdannes etter reglene i stiftelsesloven. Er det oppnevnt tillitsmann eller verge, er det tillitsmannen eller vergen som representerer arvingen i en slik sak.

Er bare en del av arven pliktdelsarv, gjelder reglene i annet til fjerde ledd likevel for hele arven, hvis ikke noe annet følger av testamentet.

§ 54. Testators bestemmelse om den videre arvegangen for pliktdelsarv i visse tilfeller

Arvelateren kan bestemme ved testament hvordan en livsarvings mottatte pliktdelsarv skal fordeles for det tilfellet at livsarvingen dør før fylte 18 år. En slik bestemmelse mister sin virkning når livsarvingen fyller 18 år, eller hvis livsarvingen før dette tidspunktet oppretter testament eller får barn.

Arvelateren kan bestemme ved testament hvordan en livsarvings mottatte pliktdelsarv skal fordeles ved livsarvingens død hvis livsarvingen antas å mangle testasjonsevne, og dette ikke kan ventes å være forbigående. En slik bestemmelse gjelder ikke hvis livsarvingen ved dødsfallet etterlater seg ektefelle, samboer med arverett eller egne livsarvinger. En slik bestemmelse gjelder heller ikke hvis livsarvingen selv har opprettet gyldig testament, eller hvis livsarvingen ved sin død ikke lenger manglet testasjonsevne.

§ 55. Testators bestemmelse om å gjøre en livsarving arveløs

Arvelateren kan bestemme ved testament at en livsarving ikke skal ta pliktdelsarv hvis livsarvingen har gjort seg skyldig til straff for et lovbrudd med en strafferamme på fengsel i ett år eller mer mot arvelateren, arvelaterens ektefelle eller samboer, arvelaterens slektninger i rett opp- eller nedstigende linje eller arvelaterens søsken eller livsarvinger etter dem. Et slikt testament gjelder bare når det er stadfestet av Kongen.

Blir en livsarving gjort arveløs etter reglene i første ledd, skal arven gå som om livsarvingen var død før arven falt.

§ 56. Utdeling til barn som fortsatt ble forsørget da arvelateren døde

Barn av arvelateren som arvelateren fortsatt forsørget da han eller hun døde, har rett til en sum av boet til å sikre livsopphold og utdanning mv. dersom dette er rimelig etter forholdene.

Retten etter første ledd kan ikke begrenses ved testament. Bestemmelsene i §§ 52 til 55 gjelder likevel tilsvarende. Retten skal oppfylles i boet før annen arv. Retten kan bare oppfylles i pliktdelsarven så langt midlene i boet ellers ikke strekker til.

IV. Tolkning av testament

§ 57. Tolkning av testament

Testamentet skal tolkes i samsvar med det testator mente.

Har testamentet på grunn av feilskrift eller annen feil fått et annet innhold enn hva testator mente ved opprettelsen, skal testamentet gjelde slik testator mente, når dette kan klarlegges.

§ 58. Supplerende tolkningsregler

Når det ikke er grunn til å tro at testator mente noe annet, skal disse reglene gjelde:

- a) Strekker ikke arven til, skal den som etter testamentet skal arve en bestemt ting, gå foran den som skal arve en pengesum.
- b) Om en testamentsarving dør før testator eller av andre grunner ikke kan ta imot arven, trer testamentsarvingens livsarvinger i testamentsarvingens sted.

- c) Har noen innsatt sin ektefelle eller samboer som testamentsarving, og samlivet tok slutt før testator døde, faller testasjonen bort.
- d) Den som etter testamentet skal arve en bestemt ting, kan ikke kreve vederlag for heftelser som hviler på tingen. Arvingen kan heller ikke kreve penger hvis tingen ikke finnes i boet.
- e) Er det mer enn ett testament etter testator, gjelder alle, hvis ikke et yngre testament tilbakekaller eller står i strid med noe som er bestemt før. Hvis boet ikke strekker til, skal nyere disposisjoner gå foran eldre.

§ 59. Forutsetningsvikt

Hvis testator var uvitende om eller hadde en uriktig oppfatning av forhold som var avgjørende for en testamentarisk disposisjon, eller hvis forhold som var avgjørende for en testamentarisk disposisjon, har endret seg etter at testamentet ble opprettet, skal testamentet gjelde slik som testator ville ha ment med den rette kunnskapen, når dette kan klarlegges. Tolkningsregelen i første punktum gjelder likevel ikke hvis testator senere er blitt kjent med det riktige eller nye forholdet og kunne ha endret eller tilbakekalt testamentet etter § 48.

V. Felles testament og gjensidig testament

§ 60. Felles testament og gjensidig testament

Bestemmelsene i §§ 61 og 62 gjelder når to eller flere personer har opprettet testament i samme dokument (felles testament), og når to eller flere personer har opprettet testament til fordel for hverandre (gjensidig testament).

§ 61. Tilbakekall og endring av felles testament og gjensidig testament

Et tilbakekall eller en endring av et felles testament eller gjensidig testament er gyldig bare hvis den andre testatoren har fått kunnskap om tilbakekallet eller endringen før arvelaterens død. Tilbakekallet eller endringen er likevel gyldig hvis det var umulig eller urimelig vanskelig å varsle den andre testatoren, eller hvis denne som følge av tilbakekallet eller endringen får minst like god rett til arv som det som fulgte av testamentet.

Hvis et felles testament eller gjensidig testament sier noe om fordelingen av arven når begge testatorene er døde, gjelder følgende regler for den lengstlevendes adgang til å endre testamentet når han eller hun har overtatt arven etter testamentet:

- a) Den lengstlevende testatoren kan endre bare det som er bestemt om arv til den lengstlevendes egne arvinger etter loven eller til noen som er, eller må antas å være, innsatt som arving etter særskilt ønske fra den lengstlevende. Første punktum gjelder ikke hvis det er grunn til å tro at testatorene har ment å gi den lengstlevende en snevrere eller videre adgang til å endre testamentet.
- b) Hvis den lengstlevende uten testamentet ville ha arvet alt etter den førstavedde etter reglene i § 9 annet ledd, kan den lengstlevende endre testamentet hvis ikke noe annet klart fremgår av testamentet.

§ 62. Supplerende tolkningsregler for felles testament og gjensidig testament

Har den lengstlevende testatoren overtatt arven etter et felles testament eller gjensidig testament, gjelder følgende regler hvis testatorene ikke etterlater seg livsarvinger, og det ikke er grunn til å tro at testatorene mente noe annet da testamentet ble opprettet:

- a) Den lengstlevende testatoren rår i levende live som en eier over hele formuen selv om testamentet gir den førstaveddes arvinger arverett. Den lengstlevende kan når som helst gi én eller flere av arvingene fullt eller

delvis arveoppgjør.

- b) Hvis testamentet bestemmer noe om arverett for den førstavedødes arvinger, men ikke om den nærmere fordelingen mellom den førstavedødes arvinger og den lengstlevendes arvinger, skal på skiftet etter at den lengstlevende er død, den ene halvparten av den samlede formuen gå til den førstavedødes arvinger og den andre halvparten gå til den lengstlevendes arvinger.
- c) Hvis testamentet ikke bestemmer noe om arvefordelingen etter den lengstlevendes død, når han eller hun som en eier over hele formuen også ved testament. Har den lengstlevende ikke bestemt annet ved testament, går halvparten av den samlede formuen til den førstavedødes arvinger etter §§ 5 og 6, med mindre den lengstlevende på dødsfallstidspunktet er gift på nytt eller har samboer med arverett etter loven.

VI. Oppbevaring og fremleggelse av testament mv.

§ 63. Oppbevaring og registrering av testament hos tingretten

Testator kan levere testamentet, i original, til oppbevaring og registrering hos enhver tingrett. Testator skal ved innleveringen oppgi navn og fødselsnummer. Testamentet kan leveres i lukket omslag, og testator kan kreve at det oppbevares slik. Testator kan få testamentet tilbake ved å møte opp personlig ved enhver tingrett. Testamentet kan også tilbakeleveres på annen betryggende måte hvis det ikke er tvil om at tilbakeleveringen skjer i samsvar med testators vilje.

Retten skal ikke gi opplysninger til andre enn testator om at den har et testament til oppbevaring. Er testator under vergemål, har fylkesmannen likevel rett til å få opplyst at tingretten har et testament til oppbevaring, men det kan ikke gis opplysninger om innholdet. Fylkesmannen kan informere vergemålsforvalteren om at det foreligger et testament hvis dette kan ha betydning for vergens utførelse av vergeoppdraget.

Oppbevaring og registrering som nevnt i første ledd har ikke betydning for testamentets gyldighet. Hvis testator tilbakekaller eller endrer et testament som er innlevert til oppbevaring, bør tingretten få melding om dette.

Retten skal sørge for at et testament som er levert til oppbevaring, legges frem når testator er død. Hvis noen uten egen skyld lider tap fordi et testament som er levert til oppbevaring, ikke blir fremlagt, kan vedkommende kreve erstatning fra staten. Erstatning kan bare gis:

- a) hvis det er gjort feil i registreringen, slik at testamentet ikke blir funnet, eller
- b) hvis retten unnlater å legge frem et testament enda den vet eller burde vite at testator er død, og at testamentet er innlevert for oppbevaring.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om innlevering, registrering, oppbevaring, utlevering og fremleggelse av testamenter og kan i forskriften gjøre unntak fra reglene i denne paragrafen.

§ 64. Bortkommet testament

Hvis det kan sannsynliggjøres at testator har etterlatt seg et gyldig testament, men dette testamentet ikke er å finne etter testators død, skal det gjelde hvis innholdet kan bringes på det rene. Testamentet legges likevel ikke til grunn hvis det mest trolig er tilbakekalt.

§ 65. Frister for å kreve arv etter et testament eller for å motsette seg et testament

En rett etter et testament kan gjøres gjeldende bare hvis minst én av testamentsarvingene skriftlig har varslet tingretten om sitt arvekrav. Varsel må gis innen seks måneder etter at testamentsarvingen fikk vite om testators død og innholdet i testamentet. Varsel er ikke nødvendig når tingretten eller minst én av dem

som ellers skulle hatt den delen av arven som det rås over ved testamentet, har fått vite om testamentet på annen måte før fristen etter annet punktum er ute for alle testamentsarvingene.

Skal en arving gjøre gjeldende en påstand om at en testamentarisk disposisjon er ugyldig, må minst én av arvingene skriftlig ha varslet tingretten om påstanden innen seks måneder etter at vedkommende fikk vite at testator var død, hva disposisjonen gikk ut på, og hvorfor disposisjonen kunne være ugyldig. En påstand om at en testamentarisk disposisjon er ugyldig, kan gjøres gjeldende også hvis alle testamentsarvingene skriftlig er varslet om påstanden innen fristen etter første punktum.

Kapittel 8. Forskjellige bestemmelser om retten til arv etter loven eller etter testament

§ 66. Arvefall og vilkår for å ta arv

All arv skal anses falt ved arvelaterens død, hvis ikke noe annet er bestemt i loven eller i testament.

Rett til arv etter loven eller testament har bare den som lever ved arvelaterens død, og den som ved arvelaterens død er unnfanget og senere fødes levende.

§ 67. Ukjent dødsrekkefølge og dødsfall straks etter hverandre som følge av samme hendelse

Hvis en arving er død og det er uvisst om arvingen overlevde arvelateren, skal arvingen regnes for ikke å ha overlevd arvelateren. Hvis det senere blir klarlagt at arvingen levde lengst, kan hans eller hennes arvinger innen foreldelsesfristen i § 71, kreve arven fra dem som har mottatt den, etter reglene i § 70.

Hvis en arving og en arvelater dør straks etter hverandre som følge av samme hendelse, skal arvingen uansett regnes for ikke å ha overlevd arvelateren.

§ 68. Fraværende arving

Hvis det er uvisst om en arving lever og dermed ikke sikkert at han eller hun har overlevd arvelateren, skal arvingen regnes for ikke å ha overlevd arvelateren. Hvis det senere blir klarlagt at arvingen har overlevd arvelateren, kan arvingen eller – om arvingen er død – hans eller hennes arvinger, innen foreldelsesfristen i § 71, kreve arven fra dem som har mottatt den, etter reglene i § 70. Er arvingen ved kjennelse regnet for å være død etter lov om forsvunne personar §§ 8 eller 9, gjelder fristen i samme lov § 18 dersom denne fristen går ut før foreldelsesfristen i § 71.

Hvis en arving er forsvunnet etter arvefallet eller er fraværende uten kjent oppholdssted, skal det settes av arv til arvingen i skifteoppgjøret etter reglene i §§ 125 og 146.

§ 69. Forbigått arving

Hvis en arving med urette er forbigått ved skiftet eller har fått for liten del av arven, kan arvingen innen foreldelsesfristen i § 71 kreve arven fra dem som har mottatt den, etter reglene i § 70.

§ 70. Krav om tilbakeføring av arv etter §§ 67, 68 eller 69

Reises det krav etter §§ 67, 68 eller 69, er de arvingene som har mottatt for mye i arv, ansvarlige i samme forhold som deres andel av arven. Arvinger som kjente eller burde kjenne til at noen var forbigått, har solidarisk ansvar. Gjelder kravet en bestemt ting på grunnlag av et testament og rettes mot arvingen som har overtatt tingen, kan denne arvingen kreve at tapet fordeles også på de andre arvingene.

Gjelder kravet arv som er avhendet eller forbrukt, er arvingen som kravet rettes mot, ansvarlig for arvens verdi på avhendelses- eller forbrukstidspunktet, men ikke for mer enn en like god ting av samme slag er verd på den tiden da kravet blir fremsatt. Kravet kan settes ned eller falle bort når det etter

arvingens kår eller forholdene ellers ville være urimelig om han eller hun skulle svare fullt ut for midler som ikke lenger er i behold. Arvingen svarer ikke for arv som er gått tapt uten at arvingen var skyld i det. Arvingene som har mottatt for mye i arv, svarer ikke for avkastning av arven fra tiden før kravet blir fremsatt.

Er en ting avhendet, skal den som har overtatt tingen, levere den til den rette arvingen etter reglene i annet ledd dersom han eller hun ikke var i god tro ved overtakelsen.

§ 71. Foreldelse av arverett

Retten til å kreve arv foreldes når den ikke er gjort gjeldende innen ti år etter at arvelateren døde. Foreldelse hindres ved å melde kravet om arv til tingretten, ved å kreve offentlig skifte hvis skifte av boet ikke tidligere er avsluttet, eller ved å reise søksmål mot dem som ellers får eller har fått arven. Arvekravet foreldes heller ikke hvis disse arvingene har godkjent kravet før fristen er ute.

Krav på arv foreldes ikke så lenge arvelaterens dødsbo er under offentlig skifte. Er boet overtatt av arvelaterens ektefelle eller samboer etter reglene om uskifte, løper foreldelsesfristen først fra ektefellens eller samboerens død. Skiftes uskifteboet før den lengstlevende ektefellen eller samboeren er død, løper fristen fra avslutningen av skiftet hvis arvingen visste om skiftet. Følger det av arvelaterens testament at arvingen ikke kan gjøre arvekravet gjeldende ved arvelaterens død, løper fristen først fra det tidspunktet kravet kunne vært gjort gjeldende.

§ 72. Fradømmelse av arverett

Blir noen dømt for en straffbar handling mot den han eller hun skulle arve, og arvelateren dør eller mister testasjonsevnen på grunn av handlingen, kan gjerningspersonen helt eller delvis fradømmes retten til arv og uskifte.

Blir noen dømt for en straffbar handling mot arvingen etter en arvelater som også gjerningspersonen kan få arverett etter, og arvingen dør på grunn av handlingen, kan gjerningspersonen helt eller delvis fradømmes retten til arv og uskifte. Det samme gjelder om noen blir dømt for en straffbar handling som er årsak til at et barn som er unnfanget, ikke blir født levende, og barnet hadde hatt en minst like god arverett som gjerningspersonen.

Første og annet ledd gjelder også hvis dommen går ut på at vedkommende ikke kan straffes på grunn av vilkårene i straffeloven § 20.

Avgjørelse om tap av retten til arv og uskifte etter første til tredje ledd treffes ved dom. Krav om slik dom kan fremsettes av enhver som får rett til arv eller større arv hvis kravet tas til følge. I en offentlig straffesak om handlingen kan dessuten påtalemyndigheten fremsette et slikt krav. Retten kan i en offentlig straffesak av eget tiltak fradømme noen retten til arv og uskifte selv om ingen har krevd det.

Blir noen fradømt retten til arv etter denne paragrafen, skal arven gå som om vedkommende var død før arven falt.

Reglene i denne paragrafen er ikke til hinder for at arveretten blir gitt tilbake ved testament. Et slikt testament gjelder bare når det er stadfestet av Kongen.

Kapittel 9. Avtaler om arv

§ 73. Arvingens råderett over fremtidig og falt arv

En avtale om å selge, pantsette eller foreta andre disposisjoner over fremtidig arv er ikke gyldig uten særskilt hjemmel i lov. Med fremtidig arv menes også retten til arv når arvelaterens ektefelle eller samboer sitter i uskifte.

Første ledd er ikke til hinder for at arvingene før arvefallet avtaler hvordan eiendeler skal deles mellom dem i det fremtidige skifteoppgjøret.

Etter arvefallet kan arvingen rå over arven. Arvingen kan likevel ikke overføre de rettighetene som tilkommer en arving under skiftet, på annen måte enn ved å gi avkall på arven.

Arvingens kreditorer kan ta utleggspant i falt arv, men ikke i fremtidig arv.

§ 74. Avkall på arv

En arving kan gi helt eller delvis avkall på fremtidig eller falt arv. Arv som det er gitt avkall på, fordeles som om arvingen var død før arvelateren.

En ektefelle eller samboer kan gi avkall på retten til uskifte.

Avkall på fremtidig arv gis overfor arvelateren. Avkall på falt arv gis overfor dødsboet.

Avkall på arv etter den førstavdøde ektefellen eller samboeren kan gis overfor den lengstlevende i uskifte.

§ 75. Avkorting i arv

Har en livsarving mottatt en ytelse av økonomisk verdi fra arvelateren, skal ytelsen avkortes i livsarvingens arv hvis dette var satt som en betingelse for ytelsen. En betingelse om avkorting bør være skriftlig og gjort kjent for de andre livsarvingene.

Hvis ikke noe annet er satt som betingelse for ytelsen, skal følgende gjelde for avkorting:

- a) Avkortingsbeløpet settes til verdien av ytelsen da den ble mottatt.
- b) Hvis avkortingsbeløpet er større enn livsarvingens rett til arv, plikter ikke arvingen å tilbakeføre noe til dødsboet.
- c) Hvis livsarvingen som har mottatt ytelsen, dør før arvelateren, skal avkortingen gjøres i arven til livsarvingens livsarvinger.
- d) Avkortingsbeløpet får betydning bare for fordelingen mellom livsarvingene og deres linjer og ikke for beregningen av ektefellens andel av felleseiet eller ektefellens eller samboerens arv, eller for hva arvelateren kan rå over ved testament.

Kapittel 10. Fordeling av formuen når den avdøde ikke har arvinger

§ 76. Fordeling av formuen når den avdøde ikke har arvinger

Hvis den avdøde ikke har arvinger etter loven eller etter testament, skal nettoformuen gå til frivillig virksomhet til fordel for barn og unge. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om ordningen med fordeling av formuen til slik virksomhet.

I særlige tilfeller kan departementet etter søknad bestemme at hele eller deler av formuen skal gå til slektninger eller andre som har stått den avdøde nær. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om slik fordeling av formuen.

§ 77. Avgjørelser ved skiftet når formuen skal fordeles etter § 76

Når det er slått fast at den avdøde ikke har arvinger, jf. § 76, treffer departementet de avgjørelsene under skiftet som ellers treffes av arvingene, slik som avgjørelser om salg av eiendeler. Departementet skal påse at utgiftene til bobehandling, gravferd og gravlegat mv. blir dekket. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om oppgavene etter første og annet punktum.

Kapittel 11. Internasjonal arverett

§ 78. Lovvalg

Hvis ikke noe annet følger av overenskomst etter § 82, skal arveretten i den staten der arvelateren ved sin død hadde sitt vanlige bosted, anvendes.

§ 79. Arvelaterens adgang til å foreta lovvalg

En arvelater kan bestemme at retten til arv etter ham eller henne skal avgjøres etter arveretten i den staten der han eller hun er eller har vært statsborger. Et slikt lovvalg er likevel ikke gyldig hvis arvelateren er norsk statsborger ved dødsfallet.

Lovvalget skal være uttrykkelig og i testaments form.

En ektefelles eller samboers arverettigheter etter denne loven kan begrenses ved et lovvalg etter første ledd bare hvis han eller hun har fått kunnskap om lovvalget før arvelaterens død. Vilkåret om at ektefellen eller samboeren må ha fått kunnskap om lovvalget, gjelder ikke hvis det var umulig eller urimelig vanskelig å varsle ektefellen eller samboeren om lovvalget.

Tredje ledd gjelder tilsvarende for lovvalg etter konvensjon 19. november 1934 mellom Norge, Danmark, Finland, Island og Sverige om arv og dødsboskifte artikkel 3.

§ 80. Formkrav for testamenter

Selv om et testament ikke oppfyller formkravene i kapittel 7, er det likevel formgyldig hvis det oppfyller formkravene

- a) på det stedet der testamentet ble opprettet
- b) i en stat der testatoren var statsborger enten ved dødsfallet eller da testamentet ble opprettet
- c) på det stedet der testatoren hadde domisil eller sitt vanlige bosted enten ved dødsfallet eller da testamentet ble opprettet, eller
- d) på det stedet der en fast eiendom ligger, så langt testamentet gjelder denne eiendommen.

Reglene i første ledd gjelder tilsvarende for tilbakekall eller endring av et testament. Formkravene til tilbakekall er oppfylt også når tilbakekallet oppfyller formkravene i den staten der testamentet var gyldig etter første ledd.

§ 81. Grunnleggende rettsprinsipper (*ordre public*)

En regel i fremmed rett har virkning i Norge bare så langt den ikke leder til et resultat som er uforenlig med grunnleggende prinsipper i norsk rett.

§ 82. Overenskomst med fremmed stat

Det kan i overenskomst med fremmed stat fastsettes internasjonal-privatrettslige regler på arve- og skifterettens område. Når Norge har inngått en slik overenskomst, kan Kongen kunngjøre den som gjeldende med lovs kraft her i riket og gi de forskrifter som trengs til gjennomføring av overenskomsten.

Tredje del. Skifte av dødsbo

Kapittel 12. Skiftemyndigheten. Kompetanse og generelle saksbehandlingsregler

§ 83. Skiftemyndigheten

Tingretten er skiftemyndighet. Kongen kan bestemme at skiftemyndigheten kan legges til en særskilt domstol.

§ 84. Skiftemyndighetens stedlige kompetanse

Behandlingen av et dødsbo foretas av tingretten i den rettskretsen der arvelateren ved dødsfallet hadde sitt alminnelige verneing etter tvisteloven § 4-4. Kan det ikke påvises noe alminnelig verneing, behandles boet av tingretten i den rettskretsen der arvelateren oppholdt seg ved dødsfallet. Etterlater arvelateren seg ektefelle, og det er et felleseie som også skal skiftes, eller skal det skiftes etter at en ektefelle eller samboer har sittet i uskifte, behandles boet av tingretten i den rettskretsen der ektefellen eller samboeren har sitt alminnelige verneing, eventuelt oppholdssted hvis det ikke kan påvises noe alminnelig verneing etter tvisteloven § 4-4.

Skifte av arv som etter § 125 eller § 146 er satt av til en arving som er forsvunnet eller uten kjent oppholdssted, foretas av tingretten på det stedet der arven først falt.

Kreves det skifte etter § 85 uten at arvelateren hadde sitt vanlige bosted i Norge, foretas skiftet ved tingretten for Oslo.

Det kan ikke vedtas en annen tingrett enn den som følger av loven.

Den tingretten som er kompetent til å behandle boet, kan beslutte at bobehandlingen skal overføres til en annen tingrett etter reglene i domstoloven § 38. Arvingene anses som parter etter de nevnte reglene. Det samme gjør kreditorene i et dødsbo som nevnt i § 175.

§ 85. Skiftebehandling i Norge. Lovvalg

Hvis ikke noe annet følger av overenskomst etter § 82, kan det kreves skifte for norsk skiftemyndighet når arvelateren ved sin død hadde sitt vanlige bosted i Norge.

Hvis arvelateren ved sin død ikke hadde sitt vanlige bosted i Norge, og det ikke kreves skifte i den staten der han eller hun hadde sitt vanlige bosted, kan formue i Norge skiftes her hvis det begjæres av en person som nevnt i § 127 og skiftemyndigheten finner det hensiktsmessig. På samme vilkår kan også formue i utlandet skiftes her hvis arvelateren var norsk statsborger eller ved sin død hadde alminnelig verneing i Norge.

Skiftebehandling for norsk skiftemyndighet gjennomføres etter norsk lov.

§ 86. Inhabilitet

For dommeren i en skiftesak gjelder reglene om inhabilitet i domstoloven kapittel 6. De nevnte reglene gjelder så langt de passer også for bostyrere og for vitner som engasjeres etter § 91 tredje ledd.

§ 87. Rett til innsyn i testament hos tingretten etter arvelaterens død

Er arvelateren død og etterlater seg et testament, kan den som uten testamentet ville ha hatt rett til arv etter loven, kreve innsyn i testamentet hos tingretten. Den som er tilgodesett i testamentet, kan kreve innsyn i den delen av testamentet som gjelder hans eller hennes rettigheter i boet. Retten kan også ellers gi innsyn i testamentet i den utstrekning den som ber om innsyn, har behov for dette for å kunne vurdere sine

rettigheter i boet. Foreligger det et gjensidig testament, er innsynsretten etter første og annet punktum ved den førstavdødes død begrenset til den delen av testamentet som gjelder arven etter den førstavdøde.

Overtas boet til privat skifte, overlates testamentet til arvingene, men retten skal beholde en kopi.

§ 88. Oppgaver etter loven som kan delegeres til saksbehandlere

Hvis arbeidsforholdene gjør det hensiktsmessig, kan domstollederen delegere følgende oppgaver etter denne loven til en saksbehandler ved domstolen:

- a) å utstede formuesfullmakter og bankboksfullmakter, jf. § 92
- b) å utstede skifteattester og uskifteattester, jf. §§ 118 og 97
- c) å fastsette sikkerheten for skifteomkostningene, jf. § 132
- d) å oppnevne bostyrer, jf. § 134 annet ledd.

Finner domstollederen det ubetenkelig, og arbeidsforholdene gjør det hensiktsmessig, kan domstollederen også delegere til en saksbehandler å styre skiftesamlinger og å avgjøre andre administrative spørsmål.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om delegasjon til saksbehandlere av oppgaver i forbindelse med dødsfalls- og bobehandlingen.

Kapittel 13. Perioden fra dødsfallet og frem til skifteform er valgt

§ 89. Melding om dødsfall. Opplysninger om den avdøde

Dødsfall skal straks meldes til tingretten eller til namsmannen eller lensmannen der dødsfallet fant sted. Meldingen skal gis av legen som utstedte dødsattesten, av den avdødes ektefelle, samboer eller nærmeste slektninger eller av person som var til stede ved dødsfallet. Den meldepliktige kan gi en annen i oppdrag å melde dødsfallet på sine vegne. Fører dødsfallet til at ingen lenger har foreldreansvaret for et barn, skal det opplyses om dette.

Ektefelle, samboer, de nærmeste slektningene og testamentsarvinger etter den avdøde plikter å gi opplysninger om det de vet om den avdødes formuesforhold og slektskapsforhold og om andre spørsmål som har betydning for den videre behandlingen av dødsboet, herunder om de kjenner til om den avdøde har opprettet testament.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om melding etter første ledd, herunder om innholdet i meldingen, til hvem meldingen skal gis, og hvordan opplysningene skal behandles og meldes videre. I forskriften kan det gjøres unntak fra reglene i første ledd.

§ 90. Tingrettens innledende behandling

Når tingretten mottar meldingen om dødsfallet, skal den kontrollere om den avdøde har innlevert testament til en domstol, jf. § 63. Retten bør, i den utstrekning den finner det hensiktsmessig, av eget tiltak søke å finne frem til mulige slektsarvinger som kan ha krav på arv etter den avdøde.

Retten skal så snart som mulig varsle dem som etter loven kan ha krav på arv, med mindre de må antas å ha kunnskap om dødsfallet. Foreligger det et testament, skal retten uten opphold gi melding til den eller dem som etter testamentet har rettigheter i boet, om disse rettighetene. Er noen av arvingene mindreårige eller fratatt rettslig handleevne, skal retten varsle fylkesmannen. Går et testament ut på at det skal opprettes en stiftelse, skal retten varsle medlemmene av stiftelsens styre, eventuelt den eller dem som skal oppnevne stiftelsens styre, og Stiftelsestilsynet.

Retten kan om nødvendig kreve bistand fra politiet for å finne ut hvor personer oppholder seg.

Retten skal gi nødvendig veiledning slik at de som kan ha rettigheter i boet, kan ivareta sine interesser.

Inngår det en landbrukseiendom i boet, skal tingretten melde fra til landbruksmyndighetene i den kommunen eiendommen ligger, om hvem som er arvinger i boet.

§ 91. Registrering og sikring av boets eiendeler

Enhver som har rettigheter i boet, kan kreve at retten foretar en foreløpig registrering eller nødvendig sikring av boets eiendeler. Retten bestemmer omfanget av registreringen eller sikringen og om det i forbindelse med registreringen samtidig skal skje en veiledende verdsettelse av eiendelene. Ved avgjørelsen skal det tas hensyn til behovet for å verne rekvirentens interesser.

Retten kan av eget tiltak ta de skritt som er nødvendige for å sikre boets eiendeler. For fast eiendom kan retten om nødvendig tinglyse en erklæring om at eiendommen tilhører dødsboet. Det samme gjelder for andre typer eiendeler som er registrert i liknende offentlige registre.

Retten bestemmer måten registreringen eller sikringen etter første eller annet ledd skal gjennomføres på. Rekvirenten og arvingene skal varsles om registreringen eller sikringen og har rett til å være til stede, med mindre dette vil vanskeliggjøre gjennomføringen av tiltaket. § 131 første ledd annet punktum gjelder tilsvarende. Retten kan bestemme at et vitne skal være til stede.

Retten kan engasjere hjelp til å utføre oppgavene etter første og annet ledd. Retten kan om nødvendig be politiet om bistand.

Rekvirenten skal legge ut for omkostningene ved tiltak etter første ledd. Retten kan bestemme at de antatte omkostningene skal innbetales forskuddsvis. Åpnes det offentlig skifte, skal omkostningene ved tiltaket dekkes av boet. Ved privat skifte skal utlegget behandles som et krav på arvelateren. Retten kan likevel bestemme at omkostningene skal dekkes av rekvirenten hvis tiltaket først og fremst tilgodeser rekvirentens særlige interesser. Beslutter retten sikring av eget tiltak etter annet ledd, skal omkostningene både ved privat og offentlig skifte dekkes av boet.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om registrering og sikring av boets eiendeler, herunder regler om godtgjørelse for arbeidet.

§ 92. Formuesfullmakter og bankboksfullmakter mv.

Retten kan gi arvingene fullmakt til innsyn i arvelaterens formues- og gjeldsforhold, herunder opplysninger om fastsetting av skatt, jf. skatteforvaltningsloven § 3-3 bokstav k. Slik fullmakt kan ikke gis til arvinger som etter testament bare skal motta et bestemt, avgrenset gode av liten verdi. Fullmakt etter første punktum gir rett til innsyn i saldoen på arvelaterens bankkonti på dødsfallstidspunktet, samt transaksjonsdata de tre siste månedene før dødsfallet. Finansinstitusjonen skal, når særlige grunner tilsier det, gi innsyn også i transaksjonsdataene for de siste tolv månedene før dødsfallet. For innsyn i eldre transaksjonsdata må det foreligge ekstraordinære omstendigheter.

Retten kan gi et begravellesbyrå fullmakt til innsyn i arvelaterens siste års skattemelding og fastsetting av skatt for siste år hvis begravellesbyrået har behov for dette som følge av at det er gitt i oppdrag å søke om gravferdsstønad.

Retten kan gi fullmakt til å gjennomgå arvelaterens bankboks. En av finansinstitusjonens ansatte skal være til stede når bankboksen går gjennom.

§ 93. Kunngjøring av frist for å melde krav (proklama) før skifteform er valgt

Før det er avgjort om boet skal skiftes privat eller offentlig, skal retten, hvis noen av arvingene krever det, kunngjøre en frist for kreditorene til å melde sine krav etter reglene om proklama i §§ 100 til 103.

§ 94. Testamentarisk bestemmelse om opprettelse av en stiftelse

Går et testament ut på at det skal opprettes en stiftelse, skal arvingene innkalles til et forberedende rettsmøte. § 131 første og fjerde ledd gjelder tilsvarende. Rettsgebyrloven § 16 nr. 3 gjelder ikke. Bestriker noen av arvingene stiftelsens arverett, skal tingretten åpne offentlig skifte etter reglene i § 129 annet ledd. Bestriker en arving stiftelsens arverett under et privat skifte, må arvingen kreve offentlig skifte.

Stiftelsestilsynet kan representere stiftelsen under privat skifte og offentlig skifte hvis stiftelsen er uten et kompetent styre. Stiftelsestilsynet kan kreve å bli holdt orientert om avgjørelser som treffes i forbindelse med privat skifte og offentlig skifte.

Kapittel 14. Bo som ikke skal skiftes

§ 95. Fullmakt til å disponere uten skifteattest i bo der den avdødes eiendeler er av liten verdi

Hvis den avdødes brutto eiendeler etter at begravellesutgiftene er dekket, må antas å være av liten verdi, kan retten gi en person som har ordnet med begravelsen, eller en annen som har stått den avdøde nær, fullmakt til å disponere over den avdødes eiendeler. Denne personen er ansvarlig for at den avdødes og boets forpliktelser blir dekket innenfor rammen av eiendelene som er overlatt til ham eller henne.

Viser det seg senere at den avdøde hadde eiendeler av større verdi enn antatt, gjelder reglene ellers i loven. Eiendelene som er stilt til disposisjon etter første ledd, inngår da ikke i boet, med mindre retten bestemmer det.

§ 96. Melding om uskifte mv.

En ektefelle eller samboer som vil gjøre bruk av retten til uskifte etter kapittel 5 eller 6, må sende melding til tingretten innen 60 dager etter dødsfallet. Retten kan fastsette en kortere eller lengre frist hvis den finner grunn til det, og forlenge en fastsatt frist. I meldingen til tingretten skal det opplyses om navn på arvingene og gis en oppstilling over arvelaterens og den lengstlevende ektefellens eller samboerens eiendeler og forpliktelser. Meldingen bør også inneholde opplysninger om arvingenes alder og adresse.

Hvis uskifteboet omfatter særeiemidler og ikke skal deles likt ved et senere skifte, jf. § 29 tredje ledd første punktum, skal den lengstlevende ektefellen og arvingene gi en felles erklæring til tingretten om verdien av særeiemidlene og felleseiemidlene. Hvis den lengstlevende ektefellen og arvingene ikke blir enige om verdien, skal den lengstlevende kreve registrering og verdsettelse gjennom tingretten. I registreringen og verdsettelsen skal det også opplyses hvor mye som har vært felleseiemidler, hvor mye som har vært særeiemidler for hver av ektefellene, og hvilke forpliktelser ektefellene svarer for sammen og hver for seg. Reglene i § 91 første ledd og tredje til sjette ledd gjelder tilsvarende.

Er det en samboer som vil gjøre bruk av retten til uskifte etter kapittel 6, gjelder reglene i annet ledd tilsvarende for å fastslå forholdet mellom samboernes eiendeler og forpliktelser.

Er den lengstlevende ektefellen eller samboeren eller noen av arvingene under vergemål, skal retten sende fylkesmannen der personen bor, opplysninger om melding, erklæring, registrering og verdsettelse som nevnt i første til tredje ledd. For arving under vergemål skal fylkesmannen vurdere om det skal oppnevnes setteverge etter vergemålsloven § 34.

Fristen etter første ledd er ikke til hinder for at et bo under offentlig skifte tilbakeleveres til arvelaterens ektefelle eller samboer til uskifte etter reglene i § 158 annet ledd. Fristen etter første ledd er heller ikke til hinder for at arvelaterens ektefelle eller samboer overtar boet i uskifte etter at privat skifte er påbegynt, så lenge skiftet ikke er avsluttet.

§ 97. Uskifteattest

Retten skal så snart det er avklart at vilkårene for uskifte er oppfylt, og fylkesmannen eventuelt er varslet etter § 96 fjerde ledd, utstede en uskifteattest. Ved privat skifte mellom den lengstlevende og de av arvelaterens arvinger som har krav på arven straks, skal uskifteattesten utstedes når arvingene gir samtykke til det eller bekrefter at det er inngått bindende avtale om oppgjøret. Ved uskifteattesten blir den lengstlevende ektefellen eller samboeren legitimert til å rå over arvelaterens eiendeler.

Kapittel 15. Felles bestemmelser for privat og offentlig skifte

I. Generelle bestemmelser om skifte

§ 98. Skifte av dødsbo. Skifteformene

Skifte av dødsbo gjennomføres etter reglene i kapittel 15 til 17. Med dødsbo menes alle eiendelene og forpliktelsene arvelateren etterlater seg. Med skifte av dødsbo menes oppgavene som skal utføres frem til forpliktelsene i boet er dekket og eiendelene fordelt mellom arvingene.

Et dødsbo kan skiftes privat eller offentlig. Et dødsbo kan skiftes privat bare hvis ansvaret for arvelaterens forpliktelser er overtatt etter reglene i § 116 og det ikke åpnes offentlig skifte etter reglene i §§ 127, 128 eller 129.

Skifte av dødsbo skal søkes gjennomført slik at omkostningene står i forhold til de verdiene det gjelder.

§ 99. Testamentsfullbyrder

Arvelateren kan i testament fastsette at en bestemt, navngitt person skal gjennomføre skiftet (testamentsfullbyrder). En slik bestemmelse er ikke bindende for arvelaterens livsarvinger eller ektefelle eller for samboer med rett til arv etter loven. En slik bestemmelse er ikke til hinder for at personer som nevnt i § 127 kan kreve offentlig skifte.

Ved privat skifte opptrer testamentsfullbyrderen som fullmektig hvis ikke noe annet følger av testamentet. Ved offentlig skifte skal testamentsfullbyrderen oppnevnes som bostyrer.

I særlige tilfeller kan retten bestemme at skiftet kan gjennomføres uten bistand eller uten fortsatt bistand fra testamentsfullbyrderen.

II. Proklama – kunngjøring av frist for kreditorene til å melde sine krav

§ 100. Utstedelse av proklama. Melding til kreditorer utenfor Norge

I tilfeller som nevnt i §§ 20, 35, 93, 121 og 142 skal arvelaterens kreditorer ved proklama gis melding om dødsfallet og oppfordring til å melde sine krav.

Det skal ikke utstedes mer enn ett proklama for hvert bo.

Samtidig med kunngjøringen av proklamaet skal det gis særlig melding om dødsfallet og om at det er utstedt proklama, til kjente kreditorer med bopel utenfor Norge.

§ 101. Proklamaets innhold. Kunngjøring

Proklamaet skal inneholde:

- a) arvelaterens navn, fødselsnummer og bopel
- b) en oppfordring til kreditorene om å melde sine krav og med opplysning om at kravene ellers vil gå tapt, jf. § 102 første ledd annet punktum
- c) fristen for å melde krav, jf. § 102 første ledd første punktum
- d) opplysninger om hvem krav skal meldes til.

Krav skal meldes til den retten som behandler boet, eller til den som er oppnevnt som bostyrer. Ved privat skifte skal krav meldes til en person med bopel i Norge.

Proklamaet kunngjøres i Norsk lysingsblad og ved to innrykk i en avis som er alminnelig lest på stedet der arvelateren hadde sin siste bopel. Omkostningene ved kunngjøringen dekkes av boet under offentlig skifte og i andre tilfeller av den som har krevd proklama.

§ 102. Melding av krav og virkning av proklamaet

Fristen etter proklamaet for å melde krav er seks uker fra siste kunngjøring. Krav som ikke meldes innen fristen, faller bort hvis ikke noe annet følger av lov.

Proklamaet har betydning bare for de krav som påhvilde arvelateren.

Proklamaet har ikke betydning for krav som bygger på eiendomsrett. Proklamaet har heller ikke betydning for tilbakeholdsrett og panterett. Foreldelsesloven § 25 gjelder tilsvarende.

§ 103. Forhold som har samme virkning som å melde krav

Samme virkning som å melde krav har det:

- a) at arvingene erkjenner kravets riktighet overfor kreditor, bostyreren eller tingretten
- b) at kravet er blitt meldt under gjeldsforhandling eller konkurs i skyldnerens bo hvis dødsfallet fant sted før gjeldsforhandlingen eller konkursen ble avsluttet
- c) at sak er anlagt mot arvingene.

I tilfelle som nevnt i første ledd bokstav c gjelder foreldelsesloven § 15 nr. 2 og § 22 nr. 1 tilsvarende.

Saksanlegg overfor en enkelt av arvingene avbryter ikke fristen for de andre. Den saksøkte kan likevel holde sitt regresskrav åpent hvis han eller hun innen en måned etter utløpet av proklamafristen melder kravet på foreskrevet måte.

III. Arvingenes rett til å overta eiendeler på skiftet. Verdsettelse og oppgjør

§ 104. Rett til å overta eiendeler og rett til å kreve eiendeler solgt

En arving kan overta bestemte eiendeler i boet hvis det ikke er noen av de andre arvingene som motsetter seg dette. Er det uenighet om en arving skal få overta en eiendel, kan arvingen overta eiendelen hvis gode grunner taler for det, og det ikke er noen rimelig grunn for de andre arvingene til å motsette seg det. Ved offentlig skifte skal retten påse at avgjørelsen ikke blir til skade for en arving som er under vergemål, som er forhindret fra selv å gjøre sine ønsker gjeldende, eller som er forhindret fra selv å være til stede under skiftet.

Enhver arving kan kreve at eiendeler i boet som ikke blir overtatt etter første ledd eller etter §§ 108, 113 eller 114, blir solgt. Dette kan likevel ikke kreves av en arving som etter testament bare skal motta et bestemt, avgrenset gode av liten verdi. Ved offentlig skifte kan retten bestemme at eiendelene skal selges hvis arvingene ikke blir enige om fordelingen.

Ekteskapsloven § 71 første ledd annet punktum og annet, tredje og fjerde ledd gjelder tilsvarende. Ved offentlig skifte kan retten bestemme at salg skal skje bare blant arvingene eller noen av dem.

Reglene i denne paragrafen gjelder bare hvis ikke noe annet følger av denne loven eller av testament.

§ 105. Verdsettelse av eiendelene

Eiendeler i boet som skal overtas etter §§ 104, 108, 113 eller 114, overtas til den verdien arvingene er enige om. Hvis ikke noe annet er bestemt i arvelaterens testament, kan arvingene avtale hvordan en eiendel skal verdsettes, og om verdsettelsen skal være veiledende eller bindende.

Når en arving skal overta en eiendel etter § 104, er det verdien på det tidspunktet da det ble bestemt hvem som skal overta eiendelen, som skal legges til grunn for oppgjøret, hvis ikke arvingene avtaler noe annet.

§ 106. Verdsettelse ved skiftetakst

Blir arvingene ikke enige etter § 105, verdsettes eiendelen etter begjæring ved skiftetakst. Taksten skal svare til eiendelens omsetningsverdi hvis ikke noe annet er bestemt.

Skiftetaksten hører under tingretten og holdes av tre skjønnsmedlemmer. Taksten fastsettes i rettsmøte. Dommeren styrer og deltar i taksten hvis noen gjør gjeldende rett på skiftet til å overta en eiendom på grunnlag av odels- eller åsetesrett, eller hvis dommeren ellers finner grunn til det. Deltar dommeren i taksten, settes retten med to eller fire skjønnsmedlemmer etter dommerens beslutning. Omkostningene ved skiftetaksten dekkes av boet. Ved privat skifte skal den som begjærer skiftetaksten, innbetale de antatte omkostningene forskuddsvis.

Overtakst hører under tingretten, men retten settes med en annen dommer enn den dommeren som har holdt skiftetaksten. Ved overtakst deltar fire skjønnsmedlemmer. Dommeren styrer og deltar alltid i overtaksten. For saksomkostninger ved overtaksten gjelder reglene i tvisteloven kapittel 20.

Skiftetakst og overtakst kan fremmes selv om partene uteblir.

Der det er bestemt forkynnelse, kan det ved skiftetakst og overtakst i stedet gis meddelelse. For øvrig gjelder skjønnslovens bestemmelser om skjønn tilsvarende så langt de passer på skiftetakst og overtakst.

§ 107. Oppgjør

Den som på skiftet overtar eiendeler etter §§ 104, 108, 113 eller 114 som overstiger verdien av den arven han eller hun har krav på, skal betale det overskytende til boet.

Overtar en arving fast eiendom eller andel av fast eiendom eller andel eller aksje i boligselskap eller obligasjon som rett til leie av bolig er knyttet til, kan denne arvingen i stedet utstede en fordring til de andre arvingene med pantesikkerhet i eiendommen eller rettigheten. Første punktum gjelder likevel ikke så langt innbetalingen er nødvendig for å dekke arvelaterens og boets forpliktelser etter § 123 eller § 143.

Fordring som nevnt i annet ledd kan fra begge sidene sies opp med et varsel på seks måneder. Renten tilsvarer mellomrenten etter § 144.

En arving må finne seg i at et krav som arvelateren hadde på ham eller henne, blir avregnet i arven med full verdi.

§ 108. Særlige regler for eiendom som overtas på grunnlag av odels- eller åsetesrett

En arving som har odels- eller åsetesrett, kan kreve å få overta den eiendommen som retten er knyttet til, på skiftet, jf. odelsloven §§ 19 og 51. Under offentlig skifte kan tingretten eller bostyreren sette en frist på inntil seks måneder for arvinger med odels- eller åsetesrett til å melde fra om det blir gjort krav gjeldende etter første punktum. Den som ikke melder fra innen fristen, taper retten til odelsløsning overfor den som

eiendommen overføres til. Overfører boet eiendommen til en med dårligere odelsprioritet, blir den som ikke gir melding, stående etter arververen og dennes linje i odelsrekken.

Eiendom som overtas på grunnlag av odels- eller åsetesrett, verdsettes etter reglene i odelsloven.

For eiendom som overtas på grunnlag av odels- eller åsetesrett, gjelder § 143 annet ledd slik at kreditorer som ikke på annen måte kan få dekning, i stedet gis krav på den odels- eller åsetesberettigete arvingen med pantesikkerhet i eiendommen så langt taksten rekker. § 107 tredje ledd første punktum gjelder tilsvarende.

IV. Når arvelateren etterlater seg ektefelle eller samboer

§ 109. Delingen av felleseiet

Felleseie mellom arvelaterens dødsbo og arvelaterens ektefelle deles beløpsmessig etter reglene i ekteskapsloven kapittel 15. Felleseiet deles før dødsboet skiftes. Særeie trekkes inn i skiftet i den utstrekning dette følger av ekteskapsloven eller loven her.

Var arvelateren insolvent, er det bare arvelaterens rådighetsdel av felleseiet som anses som hans eller hennes dødsbo.

§ 110. Fortegnelse over eiendeler og forpliktelser

Hvis retten ber om det, skal ektefellen sette opp en fortegnelse over sine eiendeler og forpliktelser og opplyse om eiendelene er felleseie, særeie eller i sameie mellom ektefellene.

Hvis retten ber om det, skal en gjenlevende samboer sette opp en fortegnelse over sine eiendeler og forpliktelser og opplyse om eiendelene er i sameie mellom samboerne.

§ 111. Råderetten over eiendeler under skiftet og vederlag for bruk

Ektefellen eller samboeren beholder vederlagsfritt råderetten over sine eiendeler under skiftet. Om ikke noe annet avtales, kan det når det har gått ett år etter dødsfallet, kreves vederlag for bruk av eiendeler som fullt ut var eid av arvelateren. Det samme gjelder for bruk av eiendeler som var i sameie mellom ektefellene eller samboerne, slik at vederlaget svarer til arvelaterens sameieandel.

Er det ved utløpet av ettårsfristen i første ledd ikke avklart hvem som skal overta felles bolig og løsøre, har ektefellen eller samboeren vederlagsfri bruksrett til disse eiendelene frem til dette er avklart. Trekker skiftet ut, eller er det ellers åpenbart urimelig at bruksretten er vederlagsfri, kan retten bestemme at det skal kreves vederlag for bruken.

Er det en fare for at ektefellen eller samboeren på en utilbørlig måte forsinker gjennomføringen av skiftet eller forringer dødsboets krav, kan retten frata ham eller henne råderetten over eiendelene.

§ 112. Kreditorenes dekningsgrunnlag

Ektefellens kreditorer kan frem til skiftet er avsluttet kreve dekning i hans eller hennes eiendeler. For forpliktelser som ektefellen har pådratt seg etter at arvelateren døde, kan det likevel ikke tas utlegg i eiendeler som skal deles.

§ 113. Retten til å overta eiendeler som er i felleseie

Hvis det ikke vil være åpenbart urimelig, har ektefellen rett til å overta bestemte eiendeler som han eller hun fullt ut eller for det vesentlige har brakt inn i felleseiet.

Hvis det ikke vil være åpenbart urimelig, har ektefellen rett til å overta følgende eiendeler uten hensyn til hvem av ektefellene som har brakt eiendelen inn i felleseiet:

- a) boligeiendom som har vært brukt som felles bolig
- b) andel eller aksje i boligselskap eller obligasjon som ektefellenes rett til leie av felles bolig har vært knyttet til
- c) løsøre som har hørt til innboet i ektefellenes felles bolig
- d) løsøre som ektefellen trenger til å fortsette sin næring.

Har boligen vært brukt også til ervervsvirksomhet eller andre formål, gjelder første punktum bare hvis det hovedsakelige formålet har vært å tjene som felles bolig, og de øvrige arvingene ikke har rimelig grunn til å motsette seg at eiendelen blir overtatt av ektefellen.

Ektefellens rett etter denne paragrafen til å overta eiendom gjelder også eiendom som noen annen har odels- eller åsetesrett til.

Ved offentlig skifte gjelder § 104 første ledd tredje punktum tilsvarende.

Ved salg av eiendeler i boet til andre enn arvingene har ektefellen forkjøpsrett under ellers like vilkår.

§ 114. Retten til å overta eiendeler ved særeie eller samboerskap

Hvis ikke særlige grunner tilsier noe annet, har ektefellen rett til å overta bolig og løsøre som nevnt i § 113 annet ledd som var arvelaterens særeie. § 113 tredje til femte ledd gjelder tilsvarende.

Ved samboerskap som omfattes av husstandsfellesskapsloven § 1, kan den gjenlevende samboeren overta bolig og innbo etter reglene i husstandsfellesskapsloven § 2.

§ 115. Tidspunktet for verdsettelse av eiendeler

Når ektefellen beholder egne eiendeler, er det verdien på tidspunktet for arvelaterens død som skal legges til grunn for oppgjøret. I andre tilfeller er det verdien på det tidspunktet det blir bestemt hvem som skal overta eiendelen, som skal legges til grunn, hvis ikke noe annet blir avtalt.

Kapittel 16. Privat skifte

§ 116. Ansvar for arvelaterens forpliktelser

Skal boet skiftes privat, må minst én av de myndige arvingene overfor retten påta seg ansvaret for arvelaterens forpliktelser. Påtar flere arvinger seg dette ansvaret, er de fullt og solidarisk ansvarlige overfor kreditorene. De øvrige arvingene er ansvarlige for arvelaterens forpliktelser bare inntil verdien av sin arv.

Hvis boets eiendeler antas å være verdt mindre enn tre ganger grunnbeløpet i folketrygden, er ansvaret etter første ledd første og annet punktum begrenset til boets eiendeler etter at begravellesomkostningene er dekket.

Er ingen av arvingene myndige, kan boet skiftes privat uten at noen påtar seg ansvaret for arvelaterens forpliktelser etter første ledd. Arvingene er da ansvarlige for arvelaterens forpliktelser bare inntil verdien av sin arv.

§ 117. Frist for å kreve privat skifte

Innen 60 dager etter dødsfallet eller innen en annen frist som retten setter, må en arving ha påtatt seg ansvaret for arvelaterens forpliktelser etter § 116 første ledd hvis boet skal skiftes privat.

Fristen etter første ledd er ikke til hinder for at et bo under offentlig skifte tilbakeleveres til privat skifte etter § 158.

§ 118. Utstedelse av skifteattest

Er vilkårene for privat skifte oppfylt, utstedes skifteattest når fristen i § 117 første ledd er utløpt, eller tidligere om alle arvingene er enige om det.

Skifteattesten utstedes til den eller de av arvingene som innen utløpet av fristen i § 117 første ledd har påtatt seg ansvaret for arvelaterens forpliktelser, jf. § 116 første ledd. I tilfeller som nevnt i § 116 tredje ledd utstedes skifteattesten til arvingenes verger. Er arvingene eller vergene enige, kan skifteattesten utstedes til én eller enkelte av dem, eller de kan utpeke en fullmektig for seg. Skal en testamentsfullbyrder gjennomføre skiftet, jf. § 99, utstedes skifteattesten til testamentsfullbyrderen.

I skifteattesten skal det opplyses om hvem som er arvinger i boet. Har en arving verge, skal også vergen angis hvis arvingen er mindreårig eller representasjon under skiftet faller inn under vergens mandat. I skifteattesten skal det også opplyses om hvem som har påtatt seg ansvaret for arvelaterens forpliktelser.

Boet er overtatt til privat skifte når det er utstedt skifteattest. Den som skifteattesten er utstedt til, er legitimert til å rå over arvelaterens eiendeler og til å forplikte boet.

Foreligger det vesentlige feil ved skifteattesten, kan attesten kreves rettet. Avslag på skifteattest kan ankes.

Retten skal underrette samtlige kjente arvinger om innholdet i skifteattesten. Er noen av arvingene mindreårige eller fratatt rettslig handleevne, skal retten sende kopi av skifteattesten til fylkesmannen. Går et testament ut på at det skal opprettes en stiftelse, skal retten sende kopi av skifteattesten til Stiftelsestilsynet.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om skifteattester, herunder om hvem skifteattester skal utstedes til, og innholdet i skifteattester. Det kan i en slik forskrift gjøres unntak fra reglene i denne paragrafen.

§ 119. Oppgaver ved gjennomføringen av et privat skifte

Den eller de av arvingene som skifteattesten er utstedt til, gjennomfører det private skiftet. Oppgavene kan likevel fordeles til andre. Boet skal skiftes innen rimelig tid og på en måte som ivaretar arvingenes og øvrige rettighetshaveres interesser. Følgende oppgaver skal eller bør normalt utføres:

- a) Det skal skaffes oversikt over arvingene i boet og omfanget av den enkeltes arverett.
- b) Det skal skaffes oversikt over arvelaterens eiendeler og forpliktelser.
- c) Det skal sørges for at krav som eventuelt følger av arvelaterens gyldige testament, blir oppfylt, jf. § 124. Personer som ikke deltar i skiftebehandlingen, skal varsles om sine rettigheter i boet.
- d) Boets eiendeler skal tas vare på. Eiendelene skal sikres, holdes i stand og eventuelt forsikres på en betryggende og sedvanemessig måte.
- e) Det bør vurderes om det skal utstedes proklama hvis dette ikke allerede er gjort. Det skal utstedes proklama hvis en arving krever det etter § 121.
- f) Arvelaterens løpende forpliktelser (for eksempel som følge av abonnementer, medlemskap eller avtaler om varer eller tjenester) bør avsluttes.
- g) Det skal leveres skattemelding for inneværende år og for foregående år dersom denne ikke allerede er levert, slik at rett fastsetting av skatt kan legges til grunn for booppgjøret.
- h) Boets og arvelaterens forpliktelser skal dekkes, eller det skal settes av midler til dette, jf. §§ 122 og 123. Boets utestående krav skal inndrives.
- i) Det skal avklares om arvinger ønsker å overta eiendeler på skiftet eller om eiendelene skal selges, jf.

§§ 104 til 115. Det skal gjennomføres salg av de eiendelene som skal selges.

- j) Det bør settes opp et forslag til fordelingen av eiendelene i boet. Når arvingene har blitt enige om fordelingen, bør det settes opp et dokument som viser hvordan boet er fordelt, og som undertegnes av arvingene.
- k) Eiendeler skal overføres til arvingene etter den fordelingen det er enighet om. Det bør sørges for omregistrering i offentlige registre. Ved overføring av fast eiendom bør det sørges for tinglysing.
- l) Dokumentasjon som viser at kreditorene har fått dekning, bør oppbevares på en betryggende måte. Det bør føres en oversikt over de ut- og innbetalingene som er foretatt under skiftet.

§ 120. *Krav om enighet for beslutninger under skiftet*

Beslutninger under skiftet krever enighet mellom arvingene. Arvingene kan likevel gi én eller noen myndighet til å treffe beslutninger som skal være bindende for alle.

Kravet om enighet i første ledd omfatter ikke arving som etter testament bare skal motta et bestemt, avgrenset gode av liten verdi. Kravet om enighet omfatter heller ikke arving med ukjent adresse eller arving som ikke besvarer henvendelser om skiftet.

En arving kan forplikte de øvrige arvingene på boets vegne når det gjelder tiltak som er nødvendige og forholdsmessige for å verne verdier i boet.

§ 121. *Kunngjøring av frist for å melde krav (proklama)*

En arving kan kreve at det kunngjøres en frist for kreditorene til å melde sine krav etter reglene om proklama i §§ 100 til 103 hvis ikke dette allerede er gjort etter § 93. Proklamaet utstedes av en som skifteattesten er utstedt til, eller av en denne har gitt fullmakt. Kreditorene kan innkalles ved proklama også etter at det private skiftet er avsluttet.

§ 122. *Dekning av boets og arvelaterens forpliktelser*

Arvingene skal sørge for at boets og arvelaterens forpliktelser dekkes under skiftet, med mindre forpliktelsen er bortfalt ved dødsfallet eller ved proklama.

Forpliktelsene bør dekkes i denne rekkefølgen:

- a) begravelsesomkostningene
- b) skifteomkostningene og andre massekrav
- c) fortrinnsberettigede krav etter dekningsloven §§ 9-3 og 9-4
- d) andre krav.

Er eiendelene i boet ikke tilstrekkelige til å dekke alle forpliktelsene i boet, eller er dette uklart, skal forpliktelsene dekkes i rekkefølgen som følger av annet ledd.

§ 144 om forsinkelsesrente og mellomrente gjelder tilsvarende.

§ 123. *Rett til å kreve at forpliktelsene dekkes før utdeling av arv*

En arving som har påtatt seg ansvaret for arvelaterens forpliktelser, kan kreve at arvelaterens og boets forfalte forpliktelser blir dekket før noe av arven deles ut. For krav som ikke har forfalt, kan det kreves at det avsettes et beløp som dekker forpliktelsen, med mindre kravet er betryggende sikret ved pant i boets eiendeler.

§ 124. Oppfyllelse av bestemmelser i testament

Er det midler igjen etter at kreditorene er dekket eller sikret etter §§ 122 og 123, skal krav som følger av arvelaterens gyldige testament, og som ligger innenfor rammen av hva arvelateren kunne disponere over, oppfylles før resten av arven fordeles mellom arvingene. Dette gjelder likevel ikke for krav etter testamentet som forfaller på et senere tidspunkt, hvis det settes av midler til oppfyllelse av kravet.

Er det ikke tilstrekkelige eiendeler i boet til å dekke kravene som følger av testamentet, skal det skje en forholdsmessig avkorting. En testamentsarving som skal arve en bestemt ting, skal likevel gå foran en testamentsarving som skal arve en pengesum, hvis det ikke er grunn til å tro at arvelateren mente noe annet, jf. § 58 bokstav a.

§ 125. Arving som er forsvunnet eller uten kjent oppholdssted

Er en arving forsvunnet etter arvefallet eller fraværende uten kjent oppholdssted, skal det settes av arv til ham eller henne etter reglene i § 146.

§ 126. Tvister under privat skifte

Ved privat skifte har dødsboet ikke partsevne, jf. tvisteloven § 2-1. Parter i tvisten er den eller de av arvingene som reiser sak om et krav eller bestrider et krav.

Tvister under privat skifte behandles etter reglene i tvisteloven.

Omkostningene ved en tvist som avgjøres i boets favør, dekkes av boet som massekrav i den utstrekning saksanlegget har kommet boet til gode og saksomkostninger ikke er tilkjent.

En rettskraftig avgjørelse gjelder for og mot alle som har interesser i boet. Avgjørelsen skal legges til grunn for skiftet og har tvangskraft overfor arvingene.

Kapittel 17. Offentlig skifte

I. Åpning av offentlig skifte

§ 127. Hvem som kan kreve offentlig skifte

Tingretten åpner offentlig skifte i boet når det kreves av:

- a) en arving
- b) en kreditor som har tatt utlegg i en arvings krav på arv
- c) en arvings konkursbo
- d) fylkesmannen på vegne av en arving som er under vergemål, eller arvingens verge hvis dette omfattes av vergens mandat
- e) den som har et krav mot arvelateren, hvis det ikke er krevd privat skifte innen fristen etter § 117 første ledd
- f) den som har et krav mot arvelateren, hvis sannsynligheten for å få dekning vesentlig forringes som følge av arvingenes forhold.

Som arving etter første ledd bokstav a til d regnes ikke arving som etter testament bare skal motta et bestemt, avgrenset gode av liten verdi. En slik arving kan likevel kreve offentlig skifte hvis vedkommende, når det har gått ett år etter dødsfallet, ennå ikke har mottatt det han eller hun har krav på, og de øvrige arvingene kan bebreides for dette.

Er arvingen mindreårig, fratatt rettslig handleevne på det økonomiske området eller i en tilstand som nevnt i § 139 annet ledd annet punktum, er det vergen som må kreve offentlig skifte på vegne av arvingen etter første ledd bokstav a.

§ 128. Arvelaterens adgang til å bestemme offentlig skifte

Arvelateren kan bestemme ved testament at boet skal skiftes offentlig. En slik bestemmelse er bindende for alle arvingene, herunder livsarvingene og ektefelle eller samboer.

§ 129. Tingrettens åpning av offentlig skifte av eget tiltak

Er boet ikke krevd overtatt til privat skifte eller uskifte innen fristen i § 117 første ledd eller § 96 første ledd, skal tingretten av eget tiltak åpne offentlig skifte hvis det er utvilsomt at boets eiendeler, etter at begravesomkostningene er dekket, er tilstrekkelige til å dekke skifteomkostningene. Er eiendelene ikke tilstrekkelige til å dekke skifteomkostningene, kan retten likevel åpne offentlig skifte hvis det foreligger særlige grunner til det. I så fall hefter staten for skifteomkostningene opp til 50 ganger rettsgebyret.

Tingretten skal åpne offentlig skifte av eget tiltak også i tilfeller som nevnt i § 94 første ledd fjerde punktum og § 133 annet ledd første og annet punktum. Vilkårene etter første ledd gjelder tilsvarende.

§ 130. Bortfall av retten til å kreve offentlig skifte

Det kan ikke kreves offentlig skifte etter at det private skiftet er avsluttet. Fylkesmannen kan likevel kreve offentlig skifte hvis fylkesmannen finner at en arving under vergemål har fått en arv som ikke er tilfredsstillende i forhold til det arvingen hadde krav på.

Retten til å kreve offentlig skifte faller bort tre år etter dødsfallet. For en ektefelle eller samboer som har sittet i uskifte, løper fristen fra det tidspunktet retten til uskifte opphørte.

Taler sterke grunner for det, kan retten bestemme at offentlig skifte skal åpnes også etter utløpet av fristene etter annet ledd.

§ 131. Forberedende rettsmøte

Før det åpnes offentlig skifte skal retten innkalle arvingene og den som har krevd offentlig skifte, til et forberedende rettsmøte, med mindre retten finner at et slikt møte vil ha liten hensikt. En arving som etter testament bare skal motta et bestemt, avgrenset gode av liten verdi, innkalles bare om det anses hensiktsmessig. I møtet skal det gis veiledning om reglene som gjelder for arveoppgjøret, og om mulig skal spørsmål partene tvistes om, avklares. Dommeren kan mekle mellom partene.

Kommer partene til enighet, og dommeren finner det ubetenkelig, kan det i rettsmøtet inngås rettsforlik.

Om ikke noe annet er avtalt, skal rettsgebyret etter rettsgebyrloven § 16 nr. 3 dekkes av den som har krevd offentlig skifte. Åpnes det offentlig skifte, skal rettsgebyret dekkes av boet.

Forberedende rettsmøte etter denne paragrafen er ikke offentlig, og allmennheten har ikke rett til innsyn etter tvisteloven kapittel 14, med mindre retten bestemmer noe annet.

§ 132. Sikkerhet for skifteomkostningene

Før det kan åpnes offentlig skifte må den som krever offentlig skifte, stille sikkerhet for skifteomkostningene. Dette gjelder likevel ikke hvis det er utvilsomt at boets eiendeler er tilstrekkelige til å dekke skifteomkostningene. Retten fastsetter sikkerhetens størrelse.

Det skal ikke stilles sikkerhet når det er staten som krever offentlig skifte.

§ 133. Åpning av offentlig skifte. Tvist om vilkårene er til stede

Retten åpner offentlig skifte i boet når vilkårene for dette er oppfylt.

Er det tvil om hvem som er rette arvinger, eller er det ellers uenighet om vilkårene for å åpne offentlig skifte er oppfylt, kan retten bestemme at boet skal skiftes offentlig inntil spørsmålet er avgjort, jf. § 129 annet ledd. Dette gjelder også etter at boet er overtatt til privat skifte. Bestrides det at vilkårene for offentlig skifte er til stede, avgjør retten ved kjennelse om det skal åpnes offentlig skifte. Det rettsspørsmålet som ligger til grunn for avgjørelsen, kan prøves senere under skiftet.

Inntil spørsmålet om offentlig skifte er avgjort skal retten treffe de midlertidige forføyninger som er påkrevd for å hindre at noe foregripes. Bestemmelsene i tvisteloven §§ 32-5 til 32-8 og §§ 34-2 til 34-7 gjelder tilsvarende.

II. Gjennomføringen av det offentlige skiftet. Skiftemyndighetens oppgaver

§ 134. Skiftebehandling ved tingretten eller ved bostyrer. Revisor og medhjelper

Offentlig skifte skjer ved tingretten, jf. § 83.

Retten oppnevner en bostyrer til å gjennomføre skiftet, jf. §§ 148 til 157. Retten kan likevel selv gjennomføre skiftet når den finner det hensiktsmessig.

Finner retten grunn til det, kan det også oppnevnes en revisor for boet.

Når det ikke oppnevnes bostyrer, kan retten engasjere en medhjelper til forvaltningen av boet.

§ 135. Formålet med det offentlige skiftet

Under skiftet skal boets eiendeler og forpliktelser klarlegges, og det skal klarlegges hvem som er arvinger i boet. Skiftet avsluttes med et booppgjør som viser hvordan boets eiendeler fordeles.

Boets eiendeler skal under skiftet forvaltes på en forsvarlig måte.

§ 136. Skiftemyndighetens kompetanse. Saksbehandlingsregler

Tingretten behandler spørsmål om offentlig skifte skal åpnes og om gjennomføringen og avslutningen av skiftet etter de saksbehandlingsreglene som er gitt i denne loven. Tvistelovens regler gjelder så langt de passer om ikke noe annet følger av denne loven. Tvister som reises under skiftet, avgjøres etter reglene i §§ 168 til 174.

§ 137. Arvingenes rett til å uttale seg

Arvingene skal så vidt mulig gis anledning til å uttale seg før det treffes avgjørelser av betydning for forvaltningen av boets eiendeler og avgjørelser om krav mot boet. Dette gjelder likevel ikke arvinger som etter testament bare skal motta et bestemt, avgrenset gode av liten verdi.

§ 138. Beslutninger under skiftet. Krav om enighet mellom arvingene

Ved beslutninger om forvaltningen av boet og om gjennomføringen av skiftet er retten og bostyreren bundet av arvingenes standpunkt hvis arvingene er enige. Kravet om enighet mellom arvingene etter første punktum omfatter likevel ikke arving som er forsvunnet eller har ukjent adresse slik at arvingens standpunkt ikke kan innhentes, eller arving som etter testament bare skal motta et bestemt, avgrenset gode av liten verdi. Annet punktum gjelder også for andre bestemmelser i loven som stiller krav om enighet mellom arvingene.

Retten og bostyreren er ikke bundet av arvingenes standpunkt hvis det ikke er tilstrekkelige eiendeler i boet til å oppfylle alle forpliktelsene i boet. Det samme gjelder hvis en beslutning basert på arvingenes standpunkt vil stride mot en fraværende arving eller kreditorenes interesser, eller hvis noe annet følger av lov.

§ 139. Stedfortreder for person under vergemål og for upersonlig rettssubjekt

Er en arving mindreårig, er det vergen som representerer arvingen under skiftet og ivaretar arvingens rettigheter og plikter. Er foreldrene verger i fellesskap, gjelder vergemålsloven § 18.

Første ledd første punktum gjelder tilsvarende for en arving som er fratatt rettslig handleevne, når fratakelsen omfatter slike disposisjoner som er nødvendige for å ivareta en arvinges rettigheter og plikter under et skifte. Første ledd første punktum gjelder tilsvarende også for en arving som på grunn av sin psykiske helsetilstand ikke er i stand til å ivareta sine egne interesser under skiftet. Har arvingen ikke verge, skal retten eller bostyreren sørge for at det oppnevnes verge.

En mindreårig arving over 15 år og en arving som nevnt i annet ledd skal innkalles til skiftesamlinger og bomøter. Arvingen skal opplyses om at han eller hun har rett, men ikke plikt, til å være til stede. Arvingen skal samtidig med vergen gjøres kjent med avgjørelser som treffes under skiftet, hvis ikke arvingen selv har erklært at det er unødvendig. For arvingens rett til innsyn i dokumenter gjelder tvisteloven § 14-1 første ledd annet og tredje punktum tilsvarende.

Er arvingen et upersonlig rettssubjekt, gjelder reglene i tvisteloven kapittel 2 tilsvarende under skiftet.

§ 140. Skiftesamlingen

Retten kan innkalle arvingene til skiftesamling hvis den finner det hensiktsmessig. En arving som etter testament bare skal motta et bestemt, avgrenset gode av liten verdi, innkalles bare om det anses hensiktsmessig.

Innkallingen skal skje med minst 14 dagers varsel og på den måten retten finner det hensiktsmessig.

Skiftesamlingen er et rettsmøte. Skiftesamlingen er ikke offentlig, og allmennheten har ikke rett til innsyn etter tvisteloven kapittel 14, med mindre retten bestemmer noe annet.

§ 141. Registrering av boets eiendeler og forpliktelser

Boets eiendeler og forpliktelser skal registreres. Reglene om registrering i § 91 gjelder tilsvarende.

Skiftes det mellom ektefellen eller samboeren og arvelaterens øvrige arvinger, og minst én av arvingene har påtatt seg ansvaret for arvelaterens forpliktelser, kan registrering og proklama unnlates hvis ektefellen eller samboeren fremlegger en oversikt over boets eiendeler og forpliktelser som ikke bestrides av noen av arvingene.

§ 142. Kunngjøring av frist for å melde krav (proklama)

Det skal kunngjøres en frist for kreditorene til å melde sine krav etter reglene om proklama i §§ 100 til 103 hvis dette ikke allerede er gjort etter § 93. Proklamaet utstedes av retten eller den oppnevnte bostyreren.

§ 143. Dekning av boets og arvelaterens forpliktelser

Retten eller bostyreren skal sørge for at boets og arvelaterens forpliktelser dekkes under skiftet, med mindre forpliktelsen er bortfalt ved dødsfallet eller ved proklama. Er boet solvent, bør krav som er godkjent, betales ved forfall. Er eiendelene i boet ikke tilstrekkelige til å oppfylle alle forpliktelsene i boet, eller er dette uklart, kan det foretas utbetalinger bare i henhold til booppgjøret. Rimelige begravellesomkostninger samt skifteomkostninger, andre massekrav og fortrinnsberettigede krav, jf.

dekningsloven §§ 9-2, 9-3 og 9-4, kan likevel betales i prioritert rekkefølge så snart det er på det rene at boet vil gi full dekning til disse.

Boets eiendeler skal gjøres om i penger så langt det er nødvendig for å dekke boets og arvelaterens forpliktelser.

Foreløpig utbetaling kan foretas når proklamafristen har løpt ut.

Det skal leveres skattemelding for inneværende år og for foregående år dersom denne ikke allerede er levert, slik at rett fastsetting av skatt kan legges til grunn for booppgjøret.

Var arvelateren ansvarlig for gjeld sammen med sin ektefelle, skal retten eller bostyreren sørge for at den delen av gjelden som faller på hver av ektefellene, blir dekket under skiftet av de midlene som tilfaller hver av dem etter delingen av felleseiet. Dette gjelder likevel ikke ved insolvens.

Er ansvaret for arvelaterens forpliktelser overtatt etter §§ 20, 35 eller 116, skal retten eller bostyreren sørge for at kreditorene dekkes i samsvar med reglene i § 123 hvis dette kreves av noen av arvingene som har påtatt seg ansvaret for forpliktelsene. Reglene i første til femte ledd gjelder så langt de passer.

§ 144. Forsinkelsesrente og mellomrente

Betales et krav etter forfall, kan kreditor kreve forsinkelsesrente etter reglene i forsinkelsesrenteloven.

Betales et ikke rentebærende krav før forfall, trekkes det fra en mellomrente, regnet fra betalingsdagen til forfallsdagen. Mellomrenten utgjør den renten som følger av forsinkelsesrenteloven, fratrukket seks prosentpoeng.

Departementet kan i forskrift fastsette andre rentesatser og gi nærmere regler om beregning av rente.

§ 145. Oppfyllelse av bestemmelser i testament

Retten eller bostyreren skal sørge for at krav som følger av arvelaterens gyldige testament, blir oppfylt etter reglene i § 124.

§ 146. Arving som er forsvunnet eller uten kjent oppholdssted

Er en arving forsvunnet eller fraværende uten kjent oppholdssted, skal det settes av arv til arvingen i booppgjøret. Arven skal forvaltes i samsvar med lov om forsvunne personar kapittel 2. Er arven mindre enn to ganger folketrygdens grunnbeløp, og det ikke er andre eiendeler som skal forvaltes for arvingen etter lov om forsvunne personar, skal det likevel ikke settes av arv til arvingen hvis han eller hun har ektefelle, samboer med arverett etter loven eller slektning i rett oppstigende eller nedstigende linje eller har rådd over hele arven ved testament. Arven skal da fordeles mellom disse personene etter reglene i lovens andre del. En forsvunnet eller fraværende arving som senere kommer til rette, kan ikke kreve tilbakeføring av arv som er fordelt etter fjerde punktum.

§ 147. Tvangsfullbyrdelse i boets eiendeler

Tvangskraftig dom eller annet tvangsgrunnlag mot arvelateren kan tvangsfullbyrdes i boets eiendeler.

I de første seks månedene etter dødsfallet kan tvangsdekning i boets eiendeler etter tvangsfullbyrdesloven kapittel 8 til 12 bare skje med samtykke fra tingretten som behandler eller har behandlet boet.

III. Særlig om skiftebehandling med bostyrer

§ 148. Virkeområde

Reglene i §§ 148 til 157 gjelder når det oppnevnes en bostyrer til å gjennomføre skiftet, jf. § 134 annet ledd første punktum.

§ 149. Hvem som kan oppnevnes som bostyrer. Sikkerhetsstillelse

Som bostyrer oppnevnes en advokat. Andre kan oppnevnes hvis retten finner det ubetenkelig. Er det i testament bestemt at en testamentsfullbyrder skal gjennomføre skiftet, gjelder § 99.

Bostyreren skal for sitt mulige ansvar som bostyrer være sikret gjennom en forsikringsordning godkjent av departementet i forskrift. Forsikringspremien regnes som en skifteomkostning. Bostyreren kan under skiftet omsette boets faste eiendommer mv. uten å stille ekstra sikkerhet etter eiendomsmeulingsloven § 2-7 dersom sikkerhetsstillelsen etter første punktum tilfredsstillt kravene som følger av eiendomsmeulingsloven.

§ 150. Bostyrerens oppgave og kompetanse

Bostyrerens oppgave er å gjennomføre skiftet på tingrettens vegne. Bostyreren kan engasjere medhjelpere til å bistå ved skiftebehandlingen. Bostyreren skal medvirke til at skiftet gjennomføres uten unødig opphold og uten unødige omkostninger.

Bostyreren har ved gjennomføringen av skiftet den samme kompetansen som tingretten. Bostyreren kan likevel ikke avgjøre rettstvister eller innkalle til skiftesamlinger.

§ 151. Protokoll og regnskap mv.

Bostyreren skal føre protokoll over forhandlingene under skiftet og beslutningene som blir truffet. Bostyreren skal føre regnskap over boets midler. Boets midler skal holdes atskilt fra andre midler.

§ 152. Innberetninger til tingretten

Senest tre måneder etter oppnevningen skal bostyreren sende innberetning til tingretten. Innberetningen skal inneholde en oversikt over boets eiendeler og forpliktelser og over hvem som har krav på arv i boet. Innberetningen skal også redegjøre for den videre skiftebehandlingen, og den skal angi når det kan foreligge et utkast til booppgjør. Bostyreren skal gi retten korte redegjørelser om fremdriften etter seks og ni måneder om boet ikke allerede er avsluttet.

Er boet ikke avsluttet innen ett år etter oppnevningen, skal bostyreren sende innberetning til tingretten om skiftebehandlingen samt regnskap for boet. Senere skal det sendes slik innberetning og regnskap etter rettens bestemmelser, likevel minst hvert år.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om innberetninger, redegjørelser og regnskap etter denne bestemmelsen.

§ 153. Bomøter

Arvingene innkalles til et innledende bomøte, med mindre bostyreren finner at et slikt møte vil ha liten hensikt. En arving som etter testament bare skal motta et bestemt, avgrenset gode av liten verdi, innkalles bare om det anses hensiktsmessig. På møtet skal bostyreren legge frem en oversikt over boets eiendeler og forpliktelser og avklare eventuelle tvister som må løses. Arvingenes syn på fordelingen av boets eiendeler og i hvilken grad eiendelene skal selges, bør så vidt mulig bringes på det rene.

Under den videre skiftebehandlingen kan bostyreren innkalle arvingene til bomøter når det anses hensiktsmessig.

§ 154. Rett til å kreve skiftesamling

Bostyreren eller et flertall av arvingene kan kreve at tingretten holder skiftesamling i boet etter reglene i § 140. § 138 første ledd annet punktum gjelder tilsvarende ved beregningen av om et flertall av arvingene står bak kravet.

§ 155. Utkast til booppgjør

Når et bo er ferdig til avslutning, utarbeider bostyreren utkast til booppgjør, jf. § 160.

Forslag til bostyrerens godtgjørelse tas inn i utkastet til booppgjør.

§ 156. Klage over bostyreren

En arving som mener at bostyreren ikke gjennomfører skiftet med tilstrekkelig fremdrift, eller som for øvrig mener at man ikke kan ha tillit til bostyreren, kan klage over bostyreren til tingretten.

Retten skal forelegge klagen for bostyreren og kan pålegge bostyreren å gi en redegjørelse innen en frist.

Klagen avgjøres ved beslutning. Beslutningen kan ikke ankes.

§ 157. Tilbakekall av oppnevningen

Retten kan tilbakekalle oppnevningen av en bostyrer hvis den finner at bostyreren ikke utfører sine oppgaver på en forsvarlig måte. Retten kan også tilbakekalle oppnevningen hvis den finner at det ikke lenger er nødvendig med bistand fra bostyreren.

IV. Avslutning av skiftet. Booppgjør og utdeling fra boet

§ 158. Tilbakelevering av boet til privat skifte eller uskifte

Boet skal leveres tilbake til arvingene til privat skifte hvis den grunnen som ledet til offentlig skifte, ikke lenger er til stede, og arvingene er enige om tilbakeleveringen. Er det krevd offentlig skifte etter § 127 første ledd bokstav f, kan boet tilbakeleveres bare hvis kreditorene som har meldt krav i boet, gis dekning eller det blir stilt betryggende sikkerhet for kravene.

Arvelaterens ektefelle eller samboer kan kreve boet tilbakelevert til overtakelse i uskifte hvis han eller hun oppfylder vilkårene for å sitte i uskifte.

Tilbakeleveringen skjer ved kjennelse. Kjennelsen skal straks meddeles arvingene og kreditorer som har meldt krav i boet. Har det vært tvist om tilbakeleveringen, skal kjennelsen forkynnes for den tapende part.

Tilbakeleveres boet til privat skifte eller uskifte, fortsetter behandlingen av en tvist som er påbegynt under det offentlige skiftet, etter saksbehandlingsreglene i §§ 168 flg.

Er det oppnevnt bostyrer, utarbeider bostyreren forslag til godtgjørelse som sendes arvingene. Arvingene skal gis en frist på to uker til å uttale seg. Godtgjørelsen fastsettes av retten ved kjennelse.

§ 159. Innstilling av skiftebehandlingen

Skiftebehandlingen skal innstilles hvis det viser seg at eiendelene i boet ikke er tilstrekkelige til å dekke skifteomkostningene, og det ikke stilles sikkerhet for disse. Dette gjelder likevel ikke hvis vilkårene i § 129 første ledd annet punktum er til stede.

Skiftebehandlingen skal innstilles også hvis det viser seg at boet allerede er skiftet.

Innstillingen skjer ved kjennelse. § 158 tredje ledd annet og tredje punktum gjelder tilsvarende.

Når skiftebehandlingen er innstilt, er arvingene solidarisk ansvarlige for arvelaterens forpliktelser inntil verdien av boets eiendeler etter at begravellesomkostningene er dekket.

§ 158 femte ledd om bostyrerens godtgjørelse gjelder tilsvarende.

§ 160. Fastsettelse av booppgjøret

Skiftet avsluttes ved at det fastsettes et booppgjør. Bostyreren, eventuelt retten, utarbeider et utkast til booppgjør. Booppgjøret skal inneholde en oppstilling over boets eiendeler og forpliktelser, og det skal vise hvordan kreditorene gis dekning, og hvordan eiendelene deles mellom arvingene.

Utkastet til booppgjør skal sendes arvingene og kreditorer som ikke allerede har fått fullt oppgjør. § 138 første ledd annet punktum gjelder tilsvarende for hvem som skal regnes som arving etter første punktum. Mottakerne skal gis en frist på minst to uker til å påpeke feil ved utkastet før utkastet oversendes retten.

Booppgjøret fastsettes ved rettens kjennelse.

§ 161. Oversendelse av kjennelsen om booppgjøret

Kjennelsen om booppgjøret skal straks meddeles arvingene og de kreditorene som ikke allerede har fått fullt oppgjør.

Er en arving under vergemål, skal kjennelsen om booppgjøret også sendes til fylkesmannen og vergen.

Er en arving forsvunnet eller fraværende uten kjent oppholdssted, jf. § 146, skal kjennelsen om booppgjøret sendes til vergen eller en annen som er oppnevnt for å ivareta personens interesser. I tillegg skal kjennelsen sendes til fylkesmannen i det fylket der personen sist var bosatt.

Går et testament ut på at det skal opprettes en stiftelse, skal kjennelsen om booppgjøret sendes Stiftelsestilsynet.

§ 162. Anke mv.

Fristen for å anke over kjennelsen om booppgjøret er én måned regnet fra dagen kjennelsen ble avsagt. Reglene om ankesum i tvisteloven § 29-13 gjelder tilsvarende.

Retten kan omgjøre booppgjøret så langt dette ikke nødvendiggjør noen tilbakebetaling. Omgjøringen fastsettes ved en beslutning, og ankefristen etter første ledd løper i så fall fra dagen for beslutningen.

§ 163. Utdelinger på grunnlag av booppgjøret

Det kan ikke utdeles eiendeler på grunnlag av det fastsatte booppgjøret før kjennelsen om booppgjøret er rettskraftig. En eiendel kan likevel utdeles til en arving tidligere enn dette hvis det er på det rene hva arvingen har krav på, og det er klart at boets eiendeler for øvrig er tilstrekkelige til å dekke øvrige utdelinger og forpliktelser.

§ 164. Eiendeler av ubetydelig verdi

En eiendel av ubetydelig verdi kan settes ut av betraktning ved booppgjøret hvis utdeling av eiendelen vil medføre uforholdsmessig ulempe eller omkostning. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler til utfylling av denne bestemmelsen og kan fastsette verdigrenser.

§ 165. Plikt til å sørge for tinglysning eller registrering

Retten eller bostyreren skal sørge for at overføring av fast eiendom fra boet til en arving tinglyses i grunnboken. Om en arving gis rett til pant i fast eiendom eller realregistrerbart løsøre, skal det sørges for at pantet tinglyses eller registreres. Det skal også sørges for rettsvern ved beslagsforbud etter dekningsloven § 3-3. Gebyr for tinglysing eller annen registrering i et realregister dekkes av boet.

§ 166. Eiendeler som dukker opp etter fastsettelsen av booppgjøret

Hvis det etter fastsettelsen av booppgjøret viser seg at arvelateren etterlot seg ytterligere eiendeler enn de som er omfattet av booppgjøret, skal retten sørge for utdeling av disse eiendelene ved å fortsette det offentlige skiftet eller ved å overføre den videre behandlingen til privat skifte. Finner retten det ubetenkelig, kan den i stedet overlate fordelingen av eiendelene til en av arvingene. Retten skal i denne vurderingen legge vekt på hva som fremstår som mest hensiktsmessig blant annet ut fra eiendelens verdi og forholdet mellom arvingene. Reglene om offentlig eller privat skifte gjelder så langt de passer, likevel slik at retten kan tilpasse saksbehandlingen til det som fremstår som mest hensiktsmessig i den enkelte saken.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om rettens saksbehandling, herunder om omkostningene og gebyr.

§ 167. Forbigått kreditor og forbigått arving

En kreditor som er forbigått ved booppgjøret, kan uten å anke over kjennelsen om booppgjøret kreve arvingene en for alle og alle for en inntil den verdien den enkelte har mottatt. Har en arving betalt mer enn sin andel til kreditoren, kan arvingen kreve det overskytende betalt tilbake fra de øvrige arvingene.

For arving som er forbigått ved booppgjøret, gjelder § 69.

V. Tvister ved offentlig skifte

§ 168. Hva som behandles som skiftetvist

Som skiftetvist behandles:

- a) tvist om det skal åpnes offentlig skifte
- b) tvist om rett til arv og omfanget av arvekrav
- c) tvist om krav meldt mot arvelateren og tvist om boets motkrav så langt de kan bringes til motregning. Er ansvaret for arvelaterens forpliktelser overtatt etter §§ 20, 35 eller 116, må skiftetvisten reises av en som har overtatt ansvaret for forpliktelsene
- d) tvist om krav på bestemte ting som er i boets eller ektefellens besittelse
- e) tvist om krav mot boet
- f) tvist om boets krav mot en tredjeperson, herunder krav mot en arving når kravet ikke er knyttet til stillingen som arving.

En tvist behandles likevel ikke som skiftetvist hvis den overføres til allmennprosess etter § 173, hvis den etter ufravikelige vernetingsregler hører under en annen domstol, eller hvis den skal behandles etter andre prosessregler.

En tvist behandles ikke som skiftetvist hvis den er anlagt ved en annen domstol før det ble åpnet offentlig skifte. Gjelder tvisten spørsmål som nevnt i første ledd bokstav b til f, kan den tingretten som har ansvaret for skiftebehandlingen, med partenes samtykke, be om at saken overføres til denne som skiftetvist. Beslutning om overføring treffes av den tingretten som tvisten er brakt inn for. Hvis den tingretten som tvisten er brakt inn for, motsetter seg overføring, avgjøres spørsmålet av den lagmannsretten som er overordnet den tingretten som har ansvaret for skiftebehandlingen.

En tvist behandles heller ikke som skiftetvist hvis den før det ble åpnet offentlig skifte ble anlagt etter andre prosessregler ved den tingretten som har ansvaret for skiftebehandlingen. Gjelder tvisten spørsmål

som nevnt i første ledd bokstav b til f, kan tingretten med partenes samtykke beslutte at saken skal behandles som skiftetvist.

§ 169. *Hvordan skiftetvister behandles*

Med de begrensninger som følger av annet og tredje ledd, bestemmer retten saksforberedelsen frem til skiftetvisten er avgjort, herunder om skiftetvisten skal behandles skriftlig eller helt eller delvis muntlig.

Twisteloven første, annen, fjerde, femte og sjette del og § 9-6 gjelder tilsvarende for skiftetvister så langt de passer. Twisteloven kapittel 5 og 6 og kapittel 16 avsnitt III og §§ 13-7 og 13-8 gjelder likevel ikke. Retten kan uten hensyn til første og annet punktum ved behov anvende tvisteloven § 9-10, § 9-16, § 16-6 tredje ledd og § 16-7 annet til fjerde ledd.

Før retten avsier dom skal partene gis anledning til å uttale seg muntlig eller skriftlig.

Fristen for anke over en avgjørelse som ikke skal forkynnes eller meddeles, regnes fra den dagen avgjørelsen er truffet. Skal en avgjørelse meddeles i brev, regnes ankefristen fra den dagen meddelelsen er sendt.

Når kjennelsen om booppgjøret er rettskraftig, kan det ikke gis oppfriskning mot fristforsømmelser under skiftet, og det kan ikke kreves gjenåpning.

§ 170. *Frister for å reise skiftetvist*

Skal retten avgjøre et omtvistet krav, og det ikke er inngitt prosesskriv om kravet, kan retten bestemme hvem som skal reise tvist, og sette en frist for saksanlegget. Rettens beslutning skal opplyse om konsekvensene av å oversitte fristen. Beslutningen skal forkynnes for den som skal reise tvist. Oversittes fristen, og reglene i annet og tredje punktum er fulgt, faller kravet bort. Reglene om oppfriskning i tvisteloven kapittel 16 gjelder tilsvarende.

§ 171. *Hvem som har partsevne under offentlig skifte*

Et dødsbo under offentlig skifte har partsevne, jf. tvisteloven § 2-1 første ledd bokstav e. I tvist om krav mot boet er boet part uten hensyn til reglene i annet til fjerde ledd.

I tvist om krav fra en arving eller om krav på å være arving er de arvingene som bestrider kravet, motparter. Dette gjelder selv om kravet ikke er knyttet til stillingen som arving.

I tvist om et krav fra eller mot en tredjeperson som behandles av den tingretten som har ansvaret for skiftebehandlingen, er de arvingene som bestrider eller gjør gjeldende kravet, parter. I den utstrekning saksanlegget kommer boet til gode, får disse arvingene dekket sine saksomkostninger som massekrav så langt de ikke er tilkjent saksomkostninger i saken.

I tvist om et krav fra eller mot en tredjeperson som behandles av en annen tingrett, er boet part når alle arvingene og den tingretten som har ansvaret for skiftebehandlingen, er enige om å bestride eller gjøre gjeldende kravet. Ellers er bare de arvingene som bestrider eller gjør gjeldende kravet, parter. Tredje ledd annet punktum gjelder tilsvarende.

§ 172. *Rettskraft*

Avgjørelser under skiftet gjelder for og mot boet og alle som har interesser i boet. Tingretten avgjør om en avgjørelse den eller andre domstoler har truffet under skiftet, skal legges til grunn for den videre skiftebehandlingen før avgjørelsen er blitt rettskraftig.

§ 173. Behandling av tvist ved allmennprosess

Hvis tvistesummen minst tilsvarer beløpet i tvisteloven § 10-1 annet ledd bokstav a, kan retten på begjæring eller av eget tiltak beslutte at et omtvistet krav skal behandles ved allmennprosess. Ved avgjørelsen skal det legges særlig vekt på rettsspørsmålets art, tvistegenstandens verdi, hensynet til sakens opplysning og skiftebehandlingens fremdrift. Partene skal gis anledning til å uttale seg før retten beslutter behandling ved allmennprosess.

Tvist etter § 168 første ledd bokstav f skal behandles ved allmennprosess hvis tredjepersonen krever det og kravet til tvistesum i første ledd første punktum er oppfylt.

Skal en tvist behandles ved allmennprosess, skal saksøkeren gis en frist for å ta ut stevning hvis saksøkeren ikke allerede har inngitt prosesskriv som tilfredsstillende kravene til stevning. Er det ikke reist skiftetvist, fastsetter retten hvem som skal reise søksmålet, og innen hvilken frist. § 170 gjelder tilsvarende for frister etter første og annet punktum.

En tvist som overføres til behandling ved allmennprosess, behandles ikke i forliksrådet.

Beslutninger etter denne paragrafen kan ikke ankes.

§ 174. Tvist om testamentarisk bestemmelse om opprettelse av en stiftelse

Går et testament ut på at det skal opprettes en stiftelse, og noen av arvingene bestrider testamentets bestemmelse om stiftelsens arverett, skal tingretten gi vedkommende en frist for å reise skiftetvist. § 170 annet til femte punktum gjelder tilsvarende. Er det ikke reist tvist innen fristen, legges testamentets bestemmelse om stiftelsen til grunn. Dette gjelder uten hensyn til andre avgjørelsers rettskraftsvirkninger etter § 172.

Reises det innen fristen etter første ledd skiftetvist om gyldigheten av testamentet, og noen har påtatt seg å representere stiftelsesinteressen i tvisten, er vedkommende å anse som part. Tingretten skal informere vedkommende om det mulige ansvaret for saksomkostningene. Påtar ingen seg å representere stiftelsesinteressen i tvisten, reises skiftetvist uten motpart som representerer stiftelsesinteressen.

Reises det innen fristen etter første ledd skiftetvist bare om omfanget av stiftelsens arverett, er stiftelsen å anse som part. Stiftelsens eventuelle ansvar for saksomkostninger forfaller først etter at skiftet er avsluttet.

VI. Særregler for bo der eiendelene ikke er tilstrekkelige til å oppfylle alle forpliktelsene etter arvelateren

§ 175. Virkeområde

§§ 175 til 178 gjelder hvis eiendelene i boet ikke er tilstrekkelige til å oppfylle alle forpliktelsene etter arvelateren (insolvent dødsbo), og det ikke er noen av arvingene som har overtatt ansvaret for arvelaterens forpliktelser etter §§ 20, 35 eller 116.

§ 176. Prøving av krav. Omstøtelse

Kravene prøves av bostyreren eller ved at kreditorene innkalles til skiftesamling når retten finner at dette er mest hensiktsmessig. Reglene i konkursloven § 118 gjelder tilsvarende.

Tingretten kan avgjøre spørsmål om omstøtelse etter dekningsloven kapittel 5.

§ 177. Rettsvern og utlegg

De regler som gjelder i konkurs om rettsvern for rettsstiftelser i skyldnerens eiendeler, gjelder tilsvarende, likevel slik at dødsdagen trer i stedet for konkursåpningsdagen. Hvis dødsboet var solvent ved dødsfallet, men senere slås konkurs, er dagen for konkursåpningen avgjørende.

Det kan ikke tas utlegg i boets eiendeler for forpliktelser som skriver seg fra tiden før dødsfallet.

§ 178. Tvangsakkord

Etter at proklamafristen er utløpt, men før booppgjøret er fastsatt, kan arvingene fremsette forslag om tvangsakkord for arvelaterens forpliktelser hvis de erklærer overfor tingretten at de overtar fullt og udelt ansvar for den akkorden som måtte bli brakt i stand, eller hvis de etter loven for øvrig ville ha hatt adgang til å overta boet til privat skifte.

Reglene i første ledd gjelder tilsvarende for en ektefelle eller samboer, hvis ektefellen eller samboeren har hatt rett til å sitte i uskifte og sender melding til tingretten om at han eller hun vil benytte sin rett under forutsetning av at akkord blir brakt i stand. Retten utsteder i så fall uskifteattest etter § 97 når stadfestelseskjennelsen er rettskraftig.

Akkordforslaget må være i samsvar med konkursloven § 30, og det skal fremsettes skriftlig overfor tingretten. Finner retten at det er utsikt til at forslaget kan bli vedtatt og stadfestet, skal den sende det til alle kjente kreditorer vedlagt en uttalelse om hvorvidt den anbefaler at det vedtas. Retten skal også uttale seg om sin vurdering av utsikten til og sikkerheten for at forslaget vil bli oppfylt fra arvingenes eller ektefellens eller samboerens side.

Reglene i konkursloven § 18 og §§ 39 til 44 gjelder tilsvarende, likevel slik at retten trer i stedet for gjeldsnemnda. Retten kan gjøre unntak fra møteplikten etter konkursloven § 39.

Etter avstemningen avgjør retten ved kjennelse om akkorden skal stadfestes. Hvis boets kontantbeholdning ikke er tilstrekkelig til å dekke massekrav og fortrinnsberettigede krav, kan akkorden stadfestes bare hvis det stilles betryggende sikkerhet for at det manglende beløpet vil bli innbetalt i tilfelle av stadfestelse. For øvrig gjelder konkursloven § 38, §§ 47 til 51, § 54 og § 55 tilsvarende.

Blir akkorden stadfestet, skal skiftebehandlingen innstilles samtidig. Kunngjøring om at akkorden er blitt stadfestet og skiftebehandlingen innstilt, skal sendes til alle kjente kreditorer.

Når kjennelsen om stadfestelse er rettskraftig, skal retten dekke massekravene og de fortrinnsberettigede kravene, eller sette inn i bank nødvendige beløp til dekning av omtvistede krav, jf. konkursloven § 47 annet ledd.

Fjerde del. Avsluttende bestemmelser

Kapittel 18. Ikrafttredelsesregler og overgangsregler. Endringer i andre lover

§ 179. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. De enkelte bestemmelsene kan settes i kraft til ulik tid.

Fra den tid loven trer i kraft, oppheves lov 21. februar 1930 om skifte og lov 3. mars 1972 nr. 5 om arv m.m. Forskrifter gitt i medhold av lov 3. mars 1972 nr. 5 om arv m.m. gjelder også etter at loven her har trådt i kraft.

§ 180. Overgangsregler

Loven gjelder for dødsfall som finner sted etter lovens ikrafttredelse.

Reglene i §§ 22 til 25 og § 37 gjelder selv om arvelateren døde før lovens ikrafttredelse når disposisjonen foretas eller bevissikring begjæres etter ikrafttredelsen.

Et uskiftebo etter en arvelater som var død før lovens ikrafttredelse, skiftes etter reglene i denne loven hvis den lengstlevende dør eller det kreves skifte etter at loven har trådt i kraft. I et slikt uskiftebo skal også arven fordeles etter reglene i denne loven hvis den lengstlevende dør eller det kreves skifte etter at loven har trådt i kraft.

Gyldigheten av en testamentarisk disposisjon skal avgjøres etter loven på det tidspunktet testamentet ble opprettet, tilbakekalt eller endret. Om en testamentarisk disposisjon ligger innenfor rammen av det arvelateren kan rå over etter reglene om pliktdelsarv, avgjøres likevel etter §§ 50 til 55 i denne loven når arvelateren dør senere enn ett år etter lovens ikrafttredelse. Dør arvelateren før dette tidspunktet, gjelder reglene i lov 3. mars 1972 nr. 5 om arv m.m. kapittel IV.

Reglene i § 72 i denne loven og ny § 78 a i ekteskapsloven gjelder bare når den straffbare handlingen foretas etter lovens ikrafttredelse.

Kapittel 9 i denne loven gjelder når avtalen inngås eller disposisjonen foretas etter lovens ikrafttredelse.

Nytt kapittel 18 og endringen av § 69 i ekteskapsloven gjelder når krav om deling etter ekteskapsloven § 57 settes frem etter ikrafttredelsen av loven her.

Departementet kan gi overgangsregler. I overgangsreglene kan det gjøres unntak fra reglene i denne paragrafen.

§ 181. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover:

1. I lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap gjøres følgende endringer:

§ 69 første ledd første punktum skal lyde:

Blir ikke ektefellene enige om verdien av eiendeler som den enkelte skal beholde etter § 66 eller overta etter § 67, fastsettes verdien etter begjæring ved skiftetakst.

§ 69 annet ledd annet punktum skal lyde:

I andre tilfeller skal verdsettelsen knyttes til verdien på det tidspunktet det blir bestemt hvem som skal overta eiendelen, hvis ikke noe annet blir avtalt.

§ 77 tredje ledd skal lyde:

Om forholdet ellers mellom den gjenlevende ektefellen og avdødes arvinger, herunder om retten til å overta eiendeler ved delingen, gjelder reglene i arveloven.

Ny § 78 a skal lyde:

§ 78 a. Tap av retten til deling av felleseie

Blir en ektefelle dømt for en straffbar handling mot den avdøde ektefellen, og handlingen forårsaket dødsfallet, kan retten bestemme at deling av felleseiemidler ikke skal finne sted. Arveloven § 72 tredje og fjerde ledd gjelder tilsvarende så langt de passer.

Etter § 93 skal ny del V lyde:

Del V. Prosessuelle bestemmelser

Kapittel 18. Fremgangsmåten ved delingen av formuen ved separasjon og skilsmisse mv.

§ 94. Kapitlets virkeområde. Skifteformene

Er ektefellene i en situasjon som nevnt i § 57, gjelder reglene i dette kapitlet for fremgangsmåten ved delingen.

Deling av formuen kan skje ved privat skifte eller offentlig skifte.

§ 95. Fremgangsmåten ved privat skifte

Hvis det ikke åpnes offentlig skifte etter § 96, gjennomfører ektefellene selv oppgjøret.

§ 96. Åpning av offentlig skifte

Har ektefellene formue som er felleseie, skal det åpnes offentlig skifte

- a) hvis en ektefelle krever det,
- b) hvis det kreves av en arving eller kreditor som har rett til å kreve deling etter § 57,
- c) hvis en ektefelle er fratatt rettslig handleevne, med mindre vergen skriftlig samtykker i at boet skiftes privat,
- d) hvis en ektefelle er fraværende utenfor riket eller hans eller hennes oppholdssted ikke er kjent.

Krav etter første punktum bokstav a og b kan fremmes inntil bindende avtale om oppgjøret er inngått mellom ektefellene.

Har ektefellene fullstendig særeie, skal det åpnes offentlig skifte hvis begge ektefellene krever det. Ektefellene må kreve offentlig skifte innen to år etter at ekteskapet ble oppløst, jf. § 25.

Det kan ikke åpnes offentlig skifte hvis det ikke stilles fullgod sikkerhet for skifteomkostningene.

§ 97. Stedlig og internasjonal kompetanse

Hvis ikke noe annet er fastsatt ved overenskomst med fremmed stat, kan det kreves skiftebehandling i Norge når en av ektefellene har sitt vanlige bosted her. Hvis ingen av ektefellene har sitt vanlige bosted her, men minst en av dem har en annen klar tilknytning til Norge, kan det skiftes her hvis ektefellene i fellesskap begjærer det og skiftemyndigheten finner det hensiktsmessig. Skiftebehandling for norsk skiftemyndighet gjennomføres etter norsk lov.

Skiftebehandling foretas ved norsk domstol i den rettskretsen

- a) der ektefellene hadde sitt siste felles bosted hvis noen av dem ved skiftets åpning bor i rettskretsen,
- b) der en av dem bor, hvis de ikke har hatt felles bosted i riket, eller ingen av dem bor i den rettskretsen der de hadde sitt siste felles bosted,
- c) der en av dem oppholder seg, hvis ingen av dem har bosted i riket,
- d) der en fast eiendom som omfattes av skiftet, ligger, og ektefellene ikke har hatt felles bosted i riket,
- e) der ektefellene har avtalt at skiftet skal behandles, forutsatt at avtalen er inngått etter at tvisten har oppstått.

Er mer enn én tingrett kompetent til å gjennomføre skiftet, foretas det ved den tingretten som først mottar skiftebegjæring.

§ 98. *Tingrettens saklige kompetanse*

Tingretten behandler alle spørsmål om offentlig skifte skal åpnes, og om skiftets gjennomføring og slutning etter de saksbehandlingsregler som er gitt i dette kapitlet.

§ 99. *Forberedende rettsmøte*

Før det åpnes offentlig skifte skal retten innkalle partene til et forberedende rettsmøte, med mindre retten finner at et slikt møte vil ha liten hensikt. I møtet skal det gis veiledning om reglene som gjelder for oppgjøret, og om mulig skal spørsmål partene tvistes om, avklares. Dommeren kan mekle mellom partene.

Kommer partene til enighet, og dommeren finner det ubetenkelig, kan det i rettsmøtet inngås rettsforlik.

Forberedende rettsmøte etter denne paragrafen er ikke offentlig, og allmennheten har ikke rett til innsyn etter tvisteloven kapittel 14, med mindre retten bestemmer noe annet.

§ 100. *Gjennomføring av skiftet*

Tingretten avgjør om den skal gjennomføre skiftet selv, eller om den skal oppnevne en bostyrer. Hvis det oppnevnes bostyrer, gjelder reglene i arveloven §§ 148 til 157 så langt de passer.

Når det ikke oppnevnes bostyrer, kan retten engasjere en medhjelper til gjennomføringen av skiftet.

Retten kan innkalle partene til skiftesamling hvis en ektefelle krever det, eller hvis retten ellers finner det hensiktsmessig. Arveloven § 140 gjelder tilsvarende så langt den passer.

§ 101. *Hva skiftebehandlingen omfatter*

Offentlig skifte etter § 96 første ledd omfatter eiendeler som er felleseie, og sær eiemidler som er av betydning for delingen av felleseiet mellom ektefellene, jf. særlig § 58 tredje ledd bokstav c, § 63 og § 73.

Offentlig skifte etter § 96 annet ledd omfatter begge ektefellenes sær eiemidler.

Under offentlig skifte kan tingretten, hvis en av ektefellene krever det, også behandle:

- a) rett til bidrag etter kapittel 16,
- b) spørsmål om gyldigheten av en ektepakt og hva som hører til en ektefelles sær eie, og spørsmål om tolkingen av ektepakten og om den helt eller delvis skal settes til side, jf. § 46 annet ledd,
- c) spørsmål om bruksrett til felles bolig og leien for slik bruksrett etter § 68,
- d) andre krav som er nødvendige for gjennomføringen av skiftet.

§ 102. *Partenes råderett over egne eiendeler*

At delingen foregår for retten, har ikke betydning for en ektefelles råderett over egne eiendeler, unntatt når det er truffet beslutning etter § 91.

§ 103. *Dekning av felles gjeld*

Er det gjeld som begge ektefellene er ansvarlige for, skal retten, hvis en av dem krever det, sørge for at den delen av gjelden som faller på den andre, blir dekket under oppgjøret eller sikret etter reglene i § 64.

§ 104. *Midlertidige avgjørelser*

Når det er åpnet offentlig skifte, treffer retten avgjørelse om midlertidig forføyning etter reglene i § 91. Retten kan også av eget tiltak treffe slik avgjørelse.

§ 105. *Skiftetvister*

For tvister under offentlig skifte gjelder reglene i arveloven § 168 annet til fjerde ledd, § 169, § 170 og § 173 tilsvarende så langt de passer.

§ 106. *Tilbakelevering*

Offentlig skiftebehandling skal avsluttes hvis den grunnen som ledet til offentlig skifte, ikke lenger er til stede. Ektefellene gjennomfører da den videre delingen, jf. § 95. Tvist som er reist under skiftebehandlingen, fortsetter likevel etter reglene i § 105.

Tilbakeleveringen skjer ved kjennelse. Kjennelsen skal straks meddeles ektefellene og kreditorer som har meldt krav under skiftet. Har det vært tvist om tilbakeleveringen, skal kjennelsen forkynnes for den tapende part.

§ 107. *Innstilling*

Offentlig skiftebehandling skal innstilles hvis det viser seg at det beløpet som er stilt som sikkerhet for skifteomkostningene, ikke er tilstrekkelig til å dekke skifteomkostningene, og det ikke stilles ytterligere sikkerhet. Skiftebehandlingen skal også innstilles hvis det viser seg at felleseiet eller særeiemidlene allerede er skiftet.

Innstilling av skiftebehandlingen skjer ved kjennelse. § 106 annet ledd gjelder tilsvarende.

§ 108. *Fastsettelse av booppgjøret*

Det offentlige skiftet avsluttes ved at det fastsettes et booppgjør. Den som gjennomfører skiftebehandlingen, utarbeider et utkast til booppgjør. Booppgjøret skal inneholde en oppstilling over fordelingen av ektefellenes eiendeler og gjeld.

Utkastet til booppgjør skal sendes ektefellene. Ektefellene skal gis en frist på minst to uker til å påpeke feil ved utkastet.

Booppgjøret fastsettes av tingretten ved kjennelse.

Kjennelsen skal straks meddeles ektefellene. Er en av ektefellene under vergemål eller forsvunnet, gjelder arveloven § 161 annet og tredje ledd tilsvarende.

Reglene i arveloven § 162 gjelder tilsvarende for adgangen til anke og omgjøring av kjennelsen.

§ 109. *Plikt til å sørge for tinglysing eller registrering*

Retten skal sørge for at overføring av fast eiendom som ledd i booppgjøret tinglyses i grunnboken. Om en ektefelle gis rett til pant i fast eiendom eller realregistrerbart løsøre, skal retten sørge for at pantet tinglyses eller registreres. Gebyr for tinglysing eller annen registrering i et realregister dekkes av ektefellene i fellesskap.

Nåværende del V blir ny del VI.

Nåværende kapittel 18 blir nytt kapittel 19.

Nåværende § 94 blir ny § 110.

Nåværende § 95 blir ny § 111.

Nåværende § 96 blir ny § 112.

2. I lov 28. juni 1974 nr. 58 om odelsretten og åsetesretten skal § 56 første ledd nytt fjerde punktum lyde:

Er det gjeld i buet, skal taksten minst svare til gjelda, men likevel ikkje overstige odelstaksten.

3. I lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr gjøres følgende endringer:

§ 16 nr. 1 skal lyde:

1. For konkursbo som åpnes av tingretten, og for åpning av offentlig skifte etter ekteskapsloven kapittel 18 eller husstandsfellesskapsloven § 3 a betales 25 ganger rettsgebyret, eventuelt gebyr etter § 18 tredje ledd. For dødsbo som åpnes av tingretten, betales 18 ganger rettsgebyret, eventuelt gebyr etter § 18 tredje ledd.

§ 16 nr. 3 skal lyde:

3. For forberedende rettsmøte etter arveloven, ekteskapsloven eller husstandsfellesskapsloven betales 2 ganger rettsgebyret. Åpner tingretten bobehandling, betales i stedet gebyr etter nr. 1.

§ 18 annet og tredje ledd skal lyde:

Blir et dødsbo eller konkursbo innstilt eller tilbakelevert, betales halvparten av fullt gebyr. Det samme gjelder ved innstilling av bobehandlingen eller tilbakelevering etter ekteskapsloven §§ 106 og 107, jf. husstandsfellesskapsloven § 3 a.

Har det i et bo vært oppnevnt bostyrer etter arveloven § 134 annet ledd, ekteskapsloven § 100 eller husstandsfellesskapsloven § 3 a, betales halvparten av fullt gebyr såfremt oppnevningen ikke er blitt tilbakekalt etter arveloven § 157, jf. ekteskapsloven § 100 første ledd annet punktum og husstandsfellesskapsloven § 3 a annet punktum.

§ 20 første punktum skal lyde:

For begjæring fra en arving om utstedelse av proklama etter arveloven § 93 betales 4 ganger rettsgebyret.

4. I lov 8. juni 1984 nr. 59 om fordringshavernes dekningsrett gjøres følgende endringer:

§ 9-2 første og annet ledd skal lyde:

Foran all annen gjeld skal dekkes rimelige omkostninger ved skyldnerens begravelse. Ved konkurs gjelder dette når dødsfallet har funnet sted før konkursåpningen.

Etter fordringer som nevnt i første ledd skal følgende fordringer dekkes foran annen gjeld:

- 1) omkostningene ved bobehandlingen, derunder rimelige omkostninger påført en rekvirent i forbindelse med begjæring om rådgighetsforbud før konkurs dersom begjæringen er tatt til følge, og rimelige omkostninger i forbindelse med begjæring om åpning av konkurs, når ikke begjæringen er avgjort eller tilbakekalt før konkursåpningen,
- 2) andre forpliktelser påført skyldnerens bo under bobehandlingen.

Nåværende annet ledd blir nytt tredje ledd.

5. I lov 4. juli 1991 nr. 45 om rett til felles bolig og innbo når husstandsfellesskap opphører gjøres følgende endringer:

§ 2 annet ledd tredje punktum skal lyde:

Om skiftetakst, oppgjør og verdsettelsestidspunkt gjelder arveloven § 106, § 107 og § 115 annet punktum tilsvarende.

§ 3 fjerde ledd skal lyde:

Om oppgjør og skiftetakst gjelder ekteskapsloven § 69 første ledd og annet ledd annet punktum og § 70 annet og fjerde ledd og arveloven § 106 tilsvarende.

Ny § 3 a skal lyde:

§ 3 a. Dersom samboerskap mellom to personer som nevnt i arveloven § 2 tredje ledd opphører mens begge lever, og begge samboerne krever det, skal det foretas offentlig skifte av samboernes samtlige eiendeler og gjeld. Reglene i ekteskapsloven kapittel 18 gjelder i så fall tilsvarende så langt de passer.

6. I lov 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse skal § 4-8 første ledd første punktum lyde:

Et tvangsgrunnlag overfor en person som senere er avgått ved døden, er også tvangsgrunnlag overfor den avdødes arving som har overtatt ansvaret for den avdødes forpliktelser, og overfor gjenlevende ektefelle eller samboer i uskifte.

7. I lov 7. juni 1996 nr. 32 om gravplasser, kremasjon og gravferd skal § 9 femte ledd nytt tredje punktum lyde:

Er boet ikke overtatt til privat skifte eller uskifte innen fristene etter arveloven, og det heller ikke er åpnet offentlig skifte eller utstedt fullmakt etter arveloven § 95, har tingretten fullmakt til å disponere over arvelaterens eiendeler slik at kommunen får dekket sitt krav mot boet.

8. I lov 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister skal § 6-2 første ledd bokstav a lyde:

a) familiesaker, unntatt saker som bare gjelder deling av reisekostnader ved samvær,

9. I lov 26. mars 2010 nr. 9 om vergemål gjøres følgende endringer:

§ 41 paragrafoverskriften skal lyde:

§ 41. *Gaver, arveforskudd og uskifte*

§ 41 nytt tredje ledd lyde:

Vergen kan på vegne av personen under vergemål begjære uskifte (jf. arveloven §§ 14 og 32) eller kreve skifte av uskifteformuen (jf. arveloven §§ 28 og 39) bare med samtykke fra fylkesmannen.

10. I lov 12. mai 2015 nr. 27 om forsvunne personar skal § 19 nytt fjerde ledd lyde:

Arvelova § 70 første ledd gjeld tilsvarende.

11. I lov 27. mai 2016 nr. 14 om skatteforvaltning skal § 3-3 bokstav k lyde:

k) til den alminnelige namsmannen og tingrett til bruk i skiftesak, når en innsynsbegjæring gjelder fastsetting av skatt for avdøde, og det ikke foreligger formell beslutning om skifteform. Det samme gjelder for avdødes ektefelle, samboer og arving, jf. arveloven § 2 første og tredje ledd, når vedkommende kan vise til saklig behov for innsyn. Det samme gjelder også for den som har fullmakt etter arveloven § 92 første eller annet ledd. Når skifteform er valgt, er det den eller de som representerer boet, som har rett til innsyn.